Fransesco Spiera : en ulykkelig

Forord til den elektroniske udgave

Dette verk av **Harald Vilhelm Sommerfelts** (1848-1920) er digitalisert i november 2006 av Nasjonalbiblioteket i Oslo og tilpasset for Projekt Runeberg i august 2013 av Ralph E.

Francesco Spiera,

en ulykkelig.

Af

Vilhelm Sommerfelt.

Det er ikke raadeligt at handle mod sin samvittighed. Martin Luther paa rigsdagen i Worms.

Kristiania.

Lutherstiftelsens boghandels forlag. 1893.Grøndahl & Søus bogtrykkeri.Dette skrift er væseutlig bygget på: Emilio Comba, Francesco Spiero, episodio della ri fortna religiosa in Jialia. Roma e Firenze 1872.

V. S.I.

På vejen, som fra Venezia og Padova fører op til Bassanos Alper, møder den rejsende en forunderlig gammeldags by med et mørkt og barskt præg. Høje mure, gjennembrudte af fire buehvælvede porte og befæstede med flere småtårne, vidner om fordums tiders ufredelige kår; men tidens tand har slemt medtaget de gamle befæstninger, og i løbegravene rundt byen snadrer og plasker gjæs og ænder fredelig omkring. Udenfor voldene har der rejst sig små forstæder, hvis huses moderne og lyse præg stikker stærkt af mod den gamle by indenfor muren, hvis indbyggere i 70-årene neppe udgjorde mer end 1000 i tallet.

Denne bys eller snarere landsbys navn er Cittadella.

Navnet svarer til gamlebyens ydre: den må oprindelig skyldes tidens krigerske kår og være rejst til forsvar for den paduanske ståt mod kejserlige angreb fra nord eller røvertog fra folket i Alperne.

To hovedgader skjærer hinanden paa pladsen foran sognekirken, hvorfra alle 4 porte kan

sees. Fredelig og stille går livet hen mellem de gamle affældige huse, og om de krigerske begivenheder i fordums tider gjælder her mer end andetsteds digterens ord:

„Saga har glemt, hvad hun vidste." Og om tyrannen Ezzelinos tårn endnu en tid vil gjenkalde i erindringen de mange ofres suk indefra de skumle hvælvinger — en dag vil ogsaa dette mørke minde om onde tider være jævnet med jorden.

Men endnu i kommende dage vil den rejsende i Cittadella få høre et navn nævnt med medynk, med gru, og mangt et „Poveretto!" vil endnu dette navn fremkalde paa de fredelige indbyggeres læber, selv om grunden til deres medynk står temmelig dunkel for de fleste: hjertets kvaler, samvittighedens nød gjør ikke så let indtryk som legemlige smerter. Og dog har denne mand kjæmpet en kamp og udstået lidelser sværere end de, som krigen medfører. Herom skal der i det følgende fortælles.II.

Francesco Spiera blev født i Cittadella, sandsynligvis i året 1502. Familien Spiera eller Spera er en gammel veneziansk og trevisansk slægt. Om Francescos forældre vides intet, heller ikke om hans barndom og ungdom; men rimeligt er det, at han er bleven uddannet ved universitetet i Padova, venezianernes navnkundige højskole, da han af alle omtales som en dannet og videnskabelig udviklet mand. En af hans biografer nævner, at han af profession var læge, men forkaster senere denne oplysning. Cesare Cantii*) siger, at han gav fattige gratis lægehjælp; men sikkert er, at hans livsgjerning var advokaturen, — en sagførers virksomhed. Han var en højt anseet advokat, en af distriktets mest søgte retslærde, som ved mangeårig virksomhed havde samlet sig en anselig formue og høstet ry. Han leved omkring 1540 i Cittadella som hoved for en blomstrende familie: omgivet af hustru og elleve børn nød han, så syntes det, livets lykke uforstyrret som få. Men det

*) Cesare Cantti: Gli eretici d'Italia, disc. XXVTI, citeret af Comba.

var her som så ofte: en skjult orm naged den glimrende roses rodtrevler.

„Tidt ere bryst under dyrebart smykke Fulde af sorger og hemmelig harm," synger Kingo.

Han havde ikke fred i sin lykke, bekjender han selv senere; thi den ære, han nød blandt menneskene, vidste han med sig selv, var ufortjent.

„Se, hvor jeg var slet. Drevet af utøjlet begjær stræbte jeg af al evne efter uretfærdig vinding, forfalsked domme med al mulig list og svig, udspekulerte nye kunster for at omgå lovene og krænke ret og retfærdighed. Når jeg havde påtaget mig en god sag, førte jeg den med skammelig uredelighed, eller jeg solgte den til modparten, idet jeg af al magt forsvarte, hvad der måtte fordømmes, og med fuldt vidende angreb, hvad der var åbenbarlig godt og rosværdigt, eftersom det lønned sig bedst for mig selv, og det lyktes mig endog at ødelægge den sag, som med fuld tillid var lagt i mine hænder."

Således har han drevet det i flere år: tiljublet af mængden som den dygtige jurist, som den kløgtige taler, mens samvittigheden, så sandt den ikke var rent sløvet, måtte fælde dommen over ham midt i bifaldsjubien. Men en kraftig vækker har hans samvittighed trængt for at kunne virke, hvad Gud har villet: anklage ham, forstyrre hans falske fred, drive ham ud af syn-5

den, af løgnen, af trælletjenesten under sjæle-fienden.

Denne vækker kom, kom i en evangelists milde, fattige skikkelse. Guds ord lød igjen purt og rent i alpedalene som i kirkefaderen Ambrosius's dage. Fra Tyskland og Schweiz kom mænd og bøger: nye røster lod sig høre, og dog så gamle som evangeliet selv, om synd og nåde, om vor dybe fordærvelse og om Ham, som læger alle sår, som stiller alle savn. om Jesus Kristus, vor fred, uden hvem alle religiøse øvelser er forgjæves, er intet værd. Reformatorernes tanker blev netop ved denne tid spredte som en frugtbar sæd rundt om i pavernes land*), og hvad aldrig den katholske gudstjeneste, aldrig messens prester havde formået, det formåed i løbet af nogle dage, ja kanske i nogle tå timer det ord, der er som et tveegget sværd, mægtigt til at gå gjennem marv og ben, til at adskille hjerter og nyrer. For det lægges alt blottet og afdækket indtil hjertets mest skjulte tanker**).

Provinsen Venezia var af de egne, hvor de reformatoriske tanker først fandt en modtagelig sædejord, specielt universitetsbyen Padova, hvor der længe havde pulseret et rigt åndsliv: ved denne højskole havde den nyplatoniske filosofi havt sine mest begeistrede talsmænd.

*) Se herom nærmere: Vilh. Sommerfelt: Aonio Pa-leario. Kristiania 1891.

**) Hebr. 4, 12. 13.'6

Selve stormesteren Marsilio Ficino havde her i det foregående århundrede samlet skarer om sit katheder, Pietro Pomponazio havde også stort ry som filosofisk lærer. Uet 16de århundredes åndelige bevægelse gik nu i en anden retning: ikke til en kritisk filosofi, som opløste alle religioner, men tilbage til bibelens religion, til den ægte, oprindelige kristendom førte de mænd, som tog scepteret i åndens rige i reformationens store tid. Men der

var ryddet op i åndslivet ved filosoferne, hunger var vakt efter en ånd og hjerte tilfredsstillende religion, en hunger, som aldrig en kritisk, i grunden rent negativ filosofi kunde stille, som alene kunde mættes af Gruds usvigelige ord, af det positive sandhedsvidnesbyrd om Ham, som er Gud og mand tillige. Den livlige samfærsel mellem Padova og Tyskland, fra hvilket land mange søgte ned til den gamle højskole, bragte evangeliske mænd og bøger derhen i stort antal, hvorfor en katholsk historieskriver fra det 17de årh.*) bittert klager over kjætteriets omsiggriben i hele provinsen Venezia, hvor mænd som Vergerio og Grrihaldo og mange flere, ja endog selve Calvin en stund virkede med ord og pen.

Forretningsrejser førte Spiera ofte til Padova, så lejlighed ikke savnedes til at høre og læse de nye tanker. Luthers skrifter, Melanch-thons Loci communes, Calvins lnstitwtio christi-

*) Caracciolo.7

ana læstes meget netop i de dele af Italia, som nu også havde fået sit originale vidnesbyrd i den lille, men indholdsrige bog: 11 Be-neficio di Gesü Cristo crocifisso, hvis skjæbne er ligeså merkelig som dens forfatters navn omstridt.*)

Men først og sidst blev det den hellige skrift selv, hvoraf Spiera kunde øse læskende vand. Den forelå nu også på folkesproget, takket være florentineren Antonio Bruccioli, som havde måttet fly til Venezia og der i året 1530 havde udgivet La Bibbia tradotta in lin-gua toscana.

Spiera lærte således den ægte kristendom at kjende, hans hjerte åbned sig for livets ord, og et nyt liv begyndte derinde, så vidner han selv senere. Har evangeliet også i sandhed fået bøje hans gamle, i synden forhærdede sind? Er det kommet til helt, fuldt brud, så han har kastet sig i sin Frelsers arme og lig Zacchæus brudt med sine syndige vaner, ja ærlig stræbt at gjøre godt igjen al uret? På dette spørgs-

*) Se herom nærmere: V. Sommerfelt: AonioPaleario og bogen om Kristi velgjerning. Kristiania 1891. Bogen er i dette skrift henført til humanisten Paleario i overensstemmelse med flere lærdes undersøgelser. Senere granskninger synes at pege .i en anden retning: til en ubekjendt mand, en benediktinermunk Don Benedetto fra Mantua (Karl von Hase: Kirchengeschichte, III. Theil, I. Ab-theilung. Leipzig 1891).8

mål er det ikke så let at gi et fuldt tilfredsstillende svar, og et sådant vilde være af stor betydning for bedømmelsen af hans senere holdning. Vi hører vei om hans harme mod dem, som formørked sandhedens lys, som forvansked Guds eget ord, de nye farisæere, som bandt svære byrder på andre og ikke selv vilde løfte dem med en finger; men en slig harme er ikke altid et pårideligt kjendetegn på et ægte omvendt sind. Megen uren ild bæres til Herrens alter, og ikke altid har de vidner for den Herre Jesus, som tordner mod de falske lærere, de tårer, som Paulus fældte, når han ynkedes over evangeliets fiender, det sind, hvormed mesteren selv bad for sine fiender. Men det må til, og vi hører vei om Spieras vidneiver: - „.hver dag," siger han senere, „.underviste jeg min hustru og mine børn i evangeliet, ja ikke alene disse, men også slægt og venner og alle, som kom i noget forhold til mig, det være tilfældigvis eller gjennem mine forretninger, og jeg besvor dem at jage bort al frygt og modtage Kristus i troen." Vi ser nybegynderens iver, men ved ikke, om den har været forenet med den fornødne visdom, det synes, som om han har skyndt sig med at vidne og ikke i stilhed givet ordet voksetid i hjertet. Mangen en, som har ringeagtet Pauli eksempel i det stykke, at han i længere tid var i stilhed i ørkenen, før han begyndte sin apostoliske virksomhed, som har9

glemt den grundighed, hvormed Døberen Johannes forberedte sig til sit vidnekald, halsenere måttet bøde for denne mangel på ydmyghed, på visdom ved et stort fald. Han har været for tryg i sig selv, og resultatet er blevet, at han, som begyndte i ånden, fuldendte i kjødet.

Men Spiera følte straks vingerne vokse: han måtte vidne, vidne for alle om sin tro og sit håb. I store forsamlinger trådte han frem, og skarer flokkedes om ham, navnlig de „fattige", siger han, „og lavtstillede, som forsmægted efter en ægte varmende religion, ja frøs og stivned i sin elendige tilstand: disse strømmed til med stor glæde, ret som om denne lære var bleven sendt til dem alene." *)

Denne modtagelighed for hans ord, denne glæde, som mødte hans vidnesbyrd fra de mange og de små, har gjort

Spiera tryg: han har overhørt enkeltes mumlen, været blind for de mange mistænkelige tegn på et opdragende uvejr, som enhver sindig og nøktern mand vidste måtte komme i disse tider, da inkvisitionen netop havde begyndt sin uhyggelige jagt på mennesker

*) Pauperes ac tenues homines, quorum mentes verae pietatis et religionis colore jam diu destitutae non frigerent modo, sed etiam rigerent ac prope horre-scerent: ii inquam perinde ac si ad ipsos solos ea doctrina missa fuisset, magna celeritate et festinatione accurrunt. Scotus. Historia Fr. Spierae. Basileae 1550.10

og bøger og netop i Venezia havde et af sine værste redskaber: Giovanni della Casa, en af Italias mest berygtede kjætterdommere.III.

Allerede længe havde prester og munke i Cittadella havt vågent øje med Spiera. Allerede længe havde rygtet på sine vinger båret kritiske ytringer, uforsigtige ord, farlige meninger, som. bekræftede ved vidners udsagn, kunde komme ham dyrt at stå. Det gjaldt bare at få disse vidner frem til med ed at bekræfte rygtets sandhed. Og det var ikke vanskeligt i disse tider, da den religiøse fanatismes ild brændte med høj flamme. Lægges så hertil, at Spiera vistnok ved sin sagførervirksomhed havde skaffet sig personlige uvenner — han påstår selv senere, at den hele anklage skrev sig fra hans fiender, familien Bigolini, som vilde ham tillivs — så forståes let, at hans skjæbne var afgjort.

Forskjellige ytringer — private og offentlige — samledes; derpå byggedes en melding, nøjagtig inddelt i 18 afsnit, underskrevet af 19 vidner, hvoraf 5 prester, 2 med titelen dottore føjet til navnet og flere adelige. Denne beskyldning (denuntia: angivelse) blev så ved en depu-12

tation overbragt kjætterdomstolen i Venezia den 15de november 1547*).

Anklagen går ud på følgende: Som kjættere og fiender af Kristi tro og den hellige katholske romerske kirke meldes:

Francesco Spiera, Hieronimo Faccio, hans nevø, borgere af og boende i Cittadella.

De anklages for i mange år og specielt i sidste fastetid at have sagt offentlig, at Kristi sande legeme ikke er i nadveren, og at derfor hostien ikke bør tilbedes, — fremdeles at have sagt offentlig, at det private skriftemål ikke er nødvendigt, og at det er den største dårskab der at bekjende sine synder for prester og munke — ligeledes, at hverken hans hellighed paven eller biskopper eller prælater eller prester har myndighed til at meddele absolution, idet de samtidig offentlig har givet en vrang fortolkning af den hellige skrift og specielt af dette sted: „Modtager den Helligånd .... hvem I forlader deres synder, er de dem forladte."

Ligeledes, at hans hellighed paven ikke har større myndighed end hvilkensomhelst lægmand i åndelige ting.

Ligeledes, at det er en ugudelig ting at bede helgener om deres forbøn, idet de siger

*) Hele Spieras proces er her fremstillet efter aktstykker, som professor Comba har afskrevet i Santo Ufficios arkiv i Venezia.13

offentlig, at disse er døde og ikke formår, ikke forstår at, ikke kan gå i forbøn for os, som lever.

Ligeledes, at da nævnte Francescos hustru var syg efter en fødsel og påkaldte jomfru Maria, skreg han til hende og trued hende, at hun ikke skulde påkalde dette navn.

Ligeledes, at nævnte Hieronimo er hovedårsagen til, at Asolo er smittet af dette kjætteri.

Ligeledes, at nævnte Hieronimo mange gange er gået til Asolo for at træffe nogle andre kjættere og flere gange har bragt forbudne bøger og småskrifter til Cittadella.

Ligeledes, at begge to offentlig flere gange har sagt og siger, at der ikke gives nogen skjærsild, og at det er den største dårskab at lade messer afholde for de døde, idet de har gjort nar af dem, som lar messer afholde og gir almisse for de dødes sjæle.

Ligeledes, at begge to i sit hus stadig læser forbudte bøger og lærer sine børn og sit tyende slette meninger.

Ligeledes, at de spotter og laster dem, som gar til messe og vesper.

Ligeledes, at de, når de er tilstede ved messen, spotter messe- og vespersangen.

Ligeledes, at nævnte Francesco for nogle enfoldige i byen har oversat på folkesproget Fadervor i en anden form, end det lyder på latin, hvilken oversættelse er bleven seet af14

forstandige personer, som har ei kjendt det som slet oversat og forvansket.

Ligeledes, at nævnte Francesco har været en fortrolig kammerat af den Piero af Cittadella, som blev dømt som kjætter og holdt i fængsel her i Venezia, og at han, før Piero blev fængslet, stadig havde omgang med ham og næsten altid talte om disse sine falske og sørgelige meninger.

Ligeledes, at nævnte Francesco er bleven formanet af den ærværdige fader vikaren i Vicenza til at afholde sig fra yderligere at tale om disse ting, og at han bare så meget mere har fortsat med at tale derom til stor forargelse for de troende, til megen, snak blandt folk.

Ligeledes, at de i byen Cittadella af alle holdes for kjættere, og at de ved sit liv og sin tale er til stor forargelse for alle og til meget slet eksempel.

Ligeledes, at de nævnte mænd offentlig siger, at gjerningerne ikke er fortjenstlige, at de laster og spotter dem, som fremsiger bønner, læser rosenkranse og gjør andet godt.

Ligeledes, at rygtet og talén om alt dette går rundt om i Cittadella.

For retfærdigheds skyld og til Guds ære

— før dette sted er bleven end mere smittet

— bør nævnte to kjættere udryddes.15

Vidner: De herrer

P. Sabastian Thealdo.

P. Francesco di Fauri.

P. Francesco delii Ambrosi.

P. Nadal Brancholin.

P. Daniel di Pozzi.

Jacomo Roffin dottor.

Antonio Francesco Cavitio dottor.

Juan Berton.

Be vegna di Dossi.

Francesco Petrobello.

Agustin Thealdo. Vetaro.

Anibal Tellarolo.

Capitanio Messer Piero Piacentin.

Paolo Piacentin.

Juan Gasparin.

Jacomo d'Illissi.

Juan Mercaro.

Caracina Fattorin.

Denne anklage blev 15de novemder 1547 remlagt for kjætterdomstolen, som straks be-fmyndigede kuriens nuntius til at indkalde den ærværdige fader vikaren i Vicenza"3for tribunalet første torsdag, 17de november. Han mødte og modtog tilligemed en kopi af beskyldningen det pålæg at forhøre hver især af ovennævnte vidner, at yderligere i sagens anledning kunde blive at foretage ad rettens vej.IB

Den ærværdige fader vikarens indberetning fremlagdes og oplæstes i tribunalet lørdag den 10de december.

Følgende lørdag fremlagdes en tillægsan-klage for tribunalet, gående ud på følgende: at der er stor forandring mellem alle de troende i Cittadella over, at sagen ikke er skredet videre frem, samt at disse sørgelige kjættere, da de ser, der intet gjøres ved sagen, fortsætter til ubodelig skade for de troende og til stor krænkelse af Guds majestæt. Derfor føjes nu til den første anklage, at det fortælles, hvorledes Hieronimo Faccio på Kristi legemsfest iår under processionen, mens presterne bar Kristi helligste legeme, har sagt: „Se på disse tossehoder af prester, som bærer denne værdiløse tingest med slig ærbødighed, og de andre tossehoder går lige efter og tror fuldt og fast, at det er en værdifuld ting"*), og hvorledes maestro Baldraso, guldsmed i Cittadella, hørte disse ord og desuden nogle kvinder, som nævnte Baldraso vil nævne.

Og for det andet, at Francesco Spiera en af de sidste dage som gjest hos den højværdige mester rektor Anzolo Barozzi ved bordet sagde, at det var en tåbelighed, at kvinder gik til

*) Guardate queste bestie di questi pretazzi, che por-tano quella bagatella con tanta riverentia, et queste altre bestie gli vano dredo eredendo bene, che sia una degna cosa.17

skrifte, og at han ikke lod sin hustru gå derhen, men selv skrifted hende, og at underskrevne vidner var tilstede:

Doktor Cantio.

Doktor ßofin.

Messer Zanbattista G-atto og andre.

Såsnart ske kunde — 6te marts og lüde april 1548 — blev nu som vidner specielt afhørte guldsmeden Baldraso og doktor Cantio, af hvis prov det tydelig nok fremgik, hvor kjættersk og forargelig Francesco Spiera og Hieronimo Faccio havde udtalt sig ved nævnte leiligheder. Doktor Cantios prov har' vistnok været af størst betydning, både fordi han som retslærd og advokat stadig omgikkes Spiera, og fordi han, om vi tør tro hans ord, var Spieras og hans søstersøn Faccios ven, og specielt har ydet Spiera god hjælp i hans strid med Cavaliere Bigolin. Han slutter derfor også sit prov med de ord: „at det vilde gjøre ham ondt, om Spiera skulde lide nogen fortræd, men at det gjør ham mere ondt, at han skal nære så slette meninger."

Hans prov bekræfter punkt for punkt hovedanklagen og forklarer nærmere Spieras standpunkt: han forkaster tilbedelsen af hostien som afgudsdyrkelse i henhold, mener han, til Joh. 6te kap., hvor det heder: ,.Det er ånden, som levendegjør, kjødet gavner intet."

Når han forkaster pavens og prælaternes myndighed til at forlade synder og kalder den

pavelige indulgens for „bagateller til at skrabe penge sammen," er det, fordi han i Kristi ord: „Hvem I forlader deres synder, er de dem forladte," kun finder den mening, at de, som hører evangeliet, får sine synders forladelse.

Han forkaster bøn til helgenerne, fordi det alene er Kristus, som går i forbøn for os.

Han forkaster den latinske messe og har sagt det flere gange i kirken til doktor Cantio: „Hør på de tossehoderne, som står og skriger, og ingen skjønner, hvad de siger; det var bedre, om de læste et evangelium, eller om de prædikede."

Hvor der spørges om gjerningerne, siger Francesco offentlig, så der haves mange vidner, at vore gjerninger har intet værd og er ikke for-tjenstlige ; men alle er vi frelste ved Kristi lidelse.

Der havdes således mer end tilstrækkeligt vidnesbyrd om Spieras kjætterske anskuelser og forargelige udtalelser, hvorfor tribunalet i møde 13de maj 1548 besluttede at tilskrive magistraten i Cittadella, at han skulde indstævne Dominus Franciscus Spiera til personlig at give møde for de ærværdige herrer for at rense sig for de alvorlige beskyldninger, som fremførtes imod ham, og at Hieronymus Facius indtil videre skulde være under opsigt, til der koin nærmere bud. Sidstnævnte forsvinder herefter af historien.IT.

At få stævning til at møde for kjætterdomstolen i Venezia, hvis sjæl var della Casa, kunde nok bringe et hjerte til at bæve. Og at Spiera ikke var denne situation voksen, at hans sjæl mangled meget af det vidnemod, som Kristi sande disciple så herlig har lagt for dagen i forfølgelsens tider, det fremgår temmelig tydelig af den skildring, han selv på et senere stadium har givet af sin sjælstilstand på vejen til Venezia.

„Allerede 6 måneder var forløbne, da jeg for den pavelige nuntius i Venezia blev anklaget for luthersk kjætteri. Vidnerne blev afhørt uden at spilde tid, og jeg selv drog afsted for at hævde evangeliets principer. Jeg følte mig vaklende, og jeg spurgte mig selv, om jeg skulde blive ved i min tro, eller om jeg skulde fornegte den. En frygtelig kamp opstod i min sjæl; mine tvil lig bølgerne i et oprørt hav raste derinde med forfærdelig larm. På den ene side stod ånden, på den anden kjødet, understøttet af Satans hær.

Først talte ånden til mig og sagde: „Francesco, hvorledes skulde du endnu kunne nøie med at fatte en beslutning? Kast bort al frygt,

2*20

ifør dig troens rustning, lad fare al din bekymring. Gud vil sørge for dig. Hvor er din første energi, din kristelige fasthed? Her gjælder det Kristi ære. Du vil bekjende ham uden frygt, thi du vil jo ha ham ved din side. Han vil gå i borgen for dig, og hvem er bedre end han? I samme stund vil lian lære dig alt det, som du får at sige. Han kan befri dig fra al frygt, bevare dig for lænker og for pinsler. Tænk på hine ynglinger, som på en underfuld måde blev frelste i den brændende ovn, og på Peter, som blev friet ud af fængslet, hvor han sad indespærret. A om du kunde bekjende Kristus med fuld troskab og forsvare hans ære! Om de fører dig i fængsel, om du skal gå til døden, betragt fra nu af retfærdighedens krans, som venter dig i himlen. Hvad har du hernede, som du kan sætte lige med det tilkommende liv og den evige salighed? Tænk på den ulykke, som venter dig, om du fornegter Frelseren? Folket efterligner altfor let de ondes eksempel og tror at kunne gjøre det, som de ser andre gjør. A skjælv for den evige fordømmelse! Om kjødet gyser, så drag langt bort fra dette land og søg langt heller et tilflugtsted andetsteds, men fornegt ikke livets Herre, og indvi ikke din (egen) sjæl til den evige fortabelse ved en brøde, som aldrig vil la sig udslette.-' Kjødet talte også og sa: „Francesco, tænk alvorlig over det, som du21

står i begreb med at gjøre. Hør ikke på åndens råd, som uundgåelig vil føre dig til døden. Om du lytter til den, hvad vil der så bli af det gods, som du har erhvervet, takket være så store anstrengelser, så megen nattevågen? Navnet kjætter er skjændigt og afskyeligt. Det vil for dig og for dine bli en flæk, som ikke lar sig udslette. Dit kjød vil bli martret af de grusomste pinsler og de heftigste smerter. Man vil lade dig lide den skjændigste dødsstraf. Skjælver du ikke ved tanken på det fængsel, fuldt af skarn og svineri, hvori man vil indespærre dig, og hvor du vil komme til at indånde en pestsvanger luft? Ryster du ikke af skræk ved fra nu af at se bøddelens remmer, sværdet, badet i dit blod, og bålets grumme flammer? A for en stivsindethed, for en dårskab du vilde gjøre dig skyldig i! Hvor er der blit al den kjærlighed til livet, som dog er ethvert menneske medfødt? Hvor er din ømhed for din hustru, din kjærlighed til børnene, hvor er længselen efter at gjense dem, en længsel, som er medfødt endog de vilde dyr? Om du derimod vilde lytte til mig, vurdere dit liv, de goder, du har vundet, så skulde du kunne være til hjælp for mange og være til ære for fædrelandet, og om du end ikke vilde bry dig om, enten du lever eller dør, om du blir dømt til banlysning eller til død, og om ikke din skjæbne blev til skade for landet, har du hjerte til at volde de væseners22

ruin, som har fælles med dig både liv og blod? og hvad — du som er årsag til deres eksistens, du skulde ville røve dem midlerne til at leve?

Du kjender Giovanni della Casa, hans smudsige gjerrighed, hans grusomhed, hans ugudelighed. Derfor kan du

belave dig på følgende: Dine ejendomme vil bli konfiskerede og delte mellem statskassen og den pavelige nuntius. Men vil du være dine sønners bøddel, hindre dem fra måske en dag at være en hæder for fædrelandet, Guds "tjenere og kirkens søjler? For en grusomhed! For et uhørt barbari! Gå, gå til nuntius, tilbagekald modig og uden betænkeligheder det, som du har tænkt eller sagt eller lært hidindtil. ..."

Med slig ufred i sind, med så modstridende tanker trådte den arme Spiera frem for en mand, som ikke skalv på hånden, når han skulde føre det dræbende våben, hvis tanker ikke indbyrdes anklaged og forsvarte hverandre, men som lig rovfuglen slog ned, straks han så byttet for sig. Francesco Spiera og Giovanni della Casa! For en modsætning! Hist et rør, som bevæges hid og did af vinden — her den ubøjelige konsekvenses mand, jesuiten, som aldrig et øjeblik tabte målet af sigte: pavekirkens fulde sejr overalt — og aldrig vraged noget middel, som kunde føre til dette mål, hvis moral var rovdyrets: efter omstændighederne ulvens eller rævens, vold eller list, som23

Macchiavelli allerede før Loyola har malende fremstillet den- i sin „Principe." Trosten i rendesnaren er ikke mere hjælpeløs, encl Spiera følte sig overfor denne mand.v.

Samtidige forfattere er enige om at skildre Giovanni della Casa som en mand, der i ungdommen havde hengivet sig til et lastefuldt liv og ingenlunde brød med dette, da han ved sin diplomatiske dygtighed, ved sin store snuhed og sejghed havde vundet pavehoffets tillid. Nu hersked han i Venezia med uindskrænket magt som sjælen i denne bys kjætterdomstol. I forhørets akter forsvinder han mellem de mange dommere, men at dømme efter den fremstilling, som er givet af forhøret på grundlag af Spieras egne meddelelser, har della Casa ført ordet overfor kjætteren og drevet ham med koldt blod længere og længere ind i fælden for at få ham til helt at gi tabt. Forhøret har først været fordelt på 2 dage; punkt for punkt er anklagen gjennemgået. Derefter er Spiera ved et nyt forhør drevet til at udtale sig om igjen og bestemtere om de omtvistede punkter, før afgjørelse kunde finde sted. Hans optræden gir indtrykket af megen vaklen: dels erklærer han kun at have udtalt sig tvilende angående de nævnte religiøse spørgsmål, dels erklærer han, at han ikke har udtalt sig i den påklagede retning,25

men at det er bagvaskelse fra hans fienders side, som har tillagt ham disse ytringer. Ved det gjentagne forhør gjør han intet forsøg på at bortforklare sine ytringer, men underkaster sig blindt kirkens mening: han afsværger, afskyr og forbander de kjætterske meninger, han dels ligefrem har udtalt, dels under tvil bekjendt sig til, og anråber på knæ kirken om tilgivelse for al den forargelse, han har afstedkommet ved sine ord og sin hele færd. Det heder udtrykkelig i akterne, at han minder de ærværdige dommere om den talrige familie, han har at forsørge, og hvis ruin det vilde bli, om han skulde dømmes som kjætter.

I begyndelsen har han, efter hvad han selv siger, påberåbt sig kun at have søgt klarhed over enkelte af kirkens læresætninger og at være kommen til resultater, som han meget vei kunde forene med kirkelæren, så han ingenlunde for deres skyld har villet skille sig fra kirken. Han har villet tale ud om sine tvil; men kirken fordrer taushed herom, den respekterer ikke hans bekymrede samvittighed; han skal ikke tale, men tie.

Og punkt for punkt tnå han kalde tilbage; hvor han har krympet sig! Det får ikke hjælpe; gods, ære, liv står på spil. Han tar i sig igjen alt, hvad han har sagt. Han tror på hostien: den er Jesu Kristi sande legeme og blod og bør tilbedes. Han tror på nødvendigheden af26

det private skriftemål. Han tror, at paven er Kristi statholder, at alle gejstlige har en særegen myndighed, og at den hellige fader har større myndighed end de øvrige gejstlige. Han tror på helgenernes forbøn, han tror, at der er en skjærsild for sjælene efter døden. Han fordømmer det at ha kjætterske bøger i huset, læse dem selv eller la andre få læse dem. Han forklarer sig om de gode gjerninger derhen, at de tikke er fortjenstlige uden for Jesu Kristi skyld, men bøjer sig også her for kirkens mening, om han skulde tage fejl.

Vi vil høre slutningen af den ulykkelige Spieras afsværgelsesformel:

„Ligeledes bekjender jeg med hjerte og mund at have grovelig fejlet, når jeg har havt i huset og læst forskjellige forbudte og mistænkelige bøger, idet jeg nu erkjender, at alle de, som har og læser slige bøger, udsætter sig for den store banlysning, som hvert år offentliggjøres paa Skjærtorsdag, og for dette ber jeg Gud om tilgivelse og

dem om absolution, som har myndighed til at absolvere mig fra en slig synd, og endelig tror jeg og holder fast ved alle de ting, som den hellige moder, den katholske og apostoliske kirke tror og fastholder, og alt det, som jeg har fastholdt og sagt i modsat retning' eller havt mine tvil om — alt det afsværger, afskyr og fordømmer jeg som en kjættersk, falsk og afskyelig ting, og oprigtig vender27

jeg tilbage til den hellige moder, den katholske og apostoliske kirke og til dens og de hellige fædres gudstjenstlige skikke og lærdomme og ber om tilgivelse hos den almægtige Gud og eders herligheder og alle dem. som måtte ha taget forargelse af mig for sådan sags skyld, og jeg underkaster mig disses straf og tugtelse, idet jeg lover dem, at om jeg nogen tid på nogen måde skal falde i lignende vildfarelser, idet jeg tviler derom, holder fast derved eller taler derimod, saa vil jeg dømmes som tilbagefalden, idet jeg underkaster mig de hellige kanoniske loves strenge dom mod de frafaldne, og således lover og sværger jeg på Guds hellige evangelier, idet jeg med hænderne berører den hellige bog.

Jeg, Francesco Spiera, borger i Cittadella har med hjerte og mund og offentlig gjort ovenstående afsværgelse etc."

Men dette var ikke nok, det var ikke nok at lade sig drive til i et og alt at afsværge som løgn, hvad han nu har levet på som sandhed, ikke nok med mund og pen at kalde lys for mørke, ret for uret, sandhed for løgn; som han offentlig i længere tid havde vidnet for alle sine, for familie, slegt, venner, kjendinge, bysbørn om det lys, der var gået op-i hans hjerte, om den fred og glæde, han havde vundet i troen på Guds frie nåde i Kristus Jesus, i troen på Kristi retfærdighed uden lovens gjer-28

ninger, så dømtes han til ligeså offentlig på den mest ostentative og opsigtvækkende måde at udtale fordømmelsesdommen over sin evangeliske erkjendelse og over sit evangeliske vidnesbyrd. Det blev ham pålagt ved siden af en pengebod — at anvende til et alter for den hellige hostie i sognekirken i Cittadella — og sagens omkostninger — at træde frem første søndag efter hjemkomsten til sin by i samme sognekirke for fra kordøren at udtale efter højmessens slutning en fordømmelsesdom over sit evangeliske vidnesbyrd, at erklære det for en samling af afskyelige kjætterier, dem han nu så i det rette lys og med gru tænkte tilbage på og afsvor i sit hjerte og med sin mund.

Så fik han slippe bort fra sine dommere.

Livet var reddet, gods og ære med kanske; men var han nu lykkelig? Følte han nu denne vidunderlige tryghed og frihed, som en foler, når en stor fare er vei overstået? Havde han i sit hjerte fred?

Vi vil høre ham selv på hjemvejen. Igjen stiger røster op der inde fra, fra sjælens dyb. men nu ikke indbyrdes hinanden modstridende, nej, der høres kun enslydende ord, disse nemlig:

,.Francesco, hvad gjør du? I hvilken afgrund styrter du dig, ulykkelige ? Stans og betænk dig, mens du endnu har tid. Tænk på det, du har lovet, og som du har forpligtet dig til. Du har skrevet en tilbagekaldelse, bekræftet•29

med din egen hånd for nuntiussen i Venezia; men vogt dig, at du ikke i dit hjerte besegler eller stadfæster det, som din mund har fremført. Kunde du være istand til at foretrække nærværende liv for det kommende? Dette liv, som du meget snart skal forlade, for det, som aldrig får ende? Er måske for dig din hustru og dine børn mer end Kristus, din Herre? Står verdens mening højere for dit hjerte end Guds ære? Er dit jordiske gods dig dyrebarere end din sjæls frelse? Tror du, at de få år, som du kommer til at nyde, vejer op mod den evige fordømmelses pinsler? A, tænk dog alvorlig på det, Kristus har lidt for dig! Er det da ikke retfærdigt, at vi til gjengjæld vover livet for hans navn? Den nærværende tids lidelser kan ikke på nogen måde lignes med den ære, som skal åbenbares på den, der modig har kjæmpet den gode strid til ende. Dersom vi lider, skal vi til gjengjæld herske med ham. Hvad vil en sejr nytte dig, som er af kort varighed, dersom den evige død allerede i dette liv rammer dig, dersom samvittighedens pinsler og følelsen af din fordømmelse allerede fra nu af hjemsøger dit hjerte, som gjør oprør mod sandheden? Du er fri, Francesco, siden du jo har kunnet komme løs fra dine fienders hånd; forlad da langt hellere hustru og børn og hele verden, men fornegt ikke sandheden. Hold stand, at du ikke falder en gang til, gjør bod,30

og Herren vil ha medlidenhed med dig. Gå ikke fra kjødets skrøbelighed over til åndens bedrøvelse!"

Men samvittighedens røst lød forgjæves: neppe ankommen til Cittadella, begav Spiera sig til sognepresten, som allerede havde fået skriftlig besked om sagen, og erklærte sig rede til at modtage hans ordre angående den afsluttende bodsstraf. Så gik han hjem.

Samme kveld kom en prest med formlen for tilbagekaldelsen. •

Det blev ikke stor søvn, Francesco fik den

nat.

Den følgende dag var en søndag; to tusen mennesker fyldte, heder det, kirken i Cittadella, da Francesco Spiera efter messens slutning, omgivet af sognepresten, den øvrige gejstlighed og sine venner trådte frem og højtidelig afsvor alt, hvad han kort tid i forvejen havde lært offentlig mod de gode gjerningers fortjenstlighed til vor frelse, mod den frie vilje, skjærsilden, helgeners forbøn, afladen og bodsøvelserne; han erklærte ligefrem at have fejlet grovelig og nu bare ønsked at komme tilbage til den hellige moder kirkens skjød, lysets og sandhedens eneste kilde.

Og så var det penge, som måtte erlægges: 30 dukater, hvoraf 5 til den prest, som havde bragt ham formelen, og 25 til et „tabernakel" for hostien.31

Og Spiera var fri. Han kunde gå. hvor han vilde.

Som den angrende søn havde han fået sin mors fulde tilgivelse, han var atter modtaget af hendes åbne arme.

Hvorledes? Hans åsyn strålte ikke af fryd, hans røst jubled ikke, hans fod ilte ikke hjem, hjem til alle de kjære!

Nej: derhjemme, hvor han nu langsomt vendte tilbage, der hørte han i stilheden atter røsten fra hjertedybet: „Forbryderiske menneske, du har fornegtet mig, du har brudt lydigheds-pagten og krænket din troskabsed; gå bort fra mig, fejge rømling, langt bort og bær din uretfærdigheds straf, som er den evige fordømmelse!"

,.Medens jeg hørte denne røst", tilføjer han, „skalv jeg i hele min sjæl, over hele mit legeme. Jeg faldt til jorden som livløs, som rammet af lynet. Jeg følte, at troen og Andens gaver trak sig bort fra mig, og at Guds kjærlighed forlod mig; ja allerede dengang forstod jeg, at fra nu af var jeg røvet enhver mulighed til at tro og til igjen at angre. En uhørt rædsel, en usigelig fortvilelse bemægtiged sig mit hjerte."Yl.

Vennerne, som havde rådet Spiera til at bøje sig for kirken og tilbagekalde, så med bekymring, at han, så langt fra at gjenvinde den tabte fred, efter tilbagekaldelsen blev mer og mer urolig, mer og mer tungsindig. Besværlige trøstere havde de været, dårlige rådgivere, nu fik de øjnene op for, hvor ilde de havde handlet; forvirring greb deres rækker; nogle forlod ham, andre bad ham om atter at tilbagekalde sin tilbagekaldelse, atter andre slutted sig til familien, som vilde, at han skulde konsulere de lærde herrer i Padova. For slig sygdom måtte de, om ingen anden, vide råd. Francesco gjorde, som slegt og venner vilde, han lod sig slæbe med til Padova og tog ind til en anseet borger i staden ved navn Giacomo Nardini. Gaden påvises endnu. Men straks lian var kommen der, gik han tilsengs. Ikke at han i legemlig henseende fejlte nogenting: han skildres af samtidige som en meget sterk mand, hvis udseende endnu tyded på sundhed. Men nok er det: i sengen blev han sågodtsom hele den følgende tid, og om han en enkelt gang stod op, forlod han under opholdet i Padova aldrig huset. En33

uslukkelig tørst pinte ham: han kunde ha drukket hele Donau og Nilen, siger Gribaldo. Legemets funktioner ophørte lidt efter lidt. Spise vilde han ikke, han vilde sulte sig ihjel. Endelig fik man bundet hænderne på ham på ryggen to gange om dagen; en sterk og modig mand holdt ham, og således tvang hans sønner ned i ham en nærende drik, som han dog siden igjen gav fra sig. „Alle ting", sa han da, „virker sammen til bedste for dem, som elsker Gud — det er sandt; men de sammensværger sig til gjengjæld mod den ugudelige. Mine sønner er mine bødler. Jeg har selv skaffet mig grusomme fiender; se her, hvorledes disse hver dag plager mig, idet de tvinger mig til at indtage den mad, som byr mig imod. Alle deres bestræbelser går ud på at forlænge mine dage, medens mit højeste ønske er at dø."

Man hørte ham flere gange råbe på et våben, han vilde selv gjøre en ende på sine lidelser.

Men under alt dette var han ved fuld sans og samling: med klarhed opfatted han alt, som blev ham sagt, og han kunde udvikle sine meninger med en skarphed og forstand og lagde derhos for dagen en hukommelse, som vakte alles forbauselse.

Da hans tilstand dag for dag synlig forværredes, blev tre af Padovas mest navnkundige læger tilkaldte. Deres diagnose var, som følger:

„Sandsynligt er det, at denne mands sjæl, efterat han har fået en altfor dyb og mørk erkjendelse af sin gjerning, er bleven således forstyrret af den stadige og sterke grublen, at også de skadelige vædsker, hvoraf der i det menneskelige legeme findes en stor mængde, er sat i bevægelse ; af denne ophidselse er der strømmet sammen gasarter og røg til fantasiens og fornuftens sæde, hvorved dømmekraften er bleven ødelagt. For øjeblikket forekom dem intet andet at gjøre end at lette hans indvolde ved hjælp af nogle milde lægemidler: når maven således kom i orden, vilde også de onde og skadelige vædsker lokkes ud."*)

Den ønskede virkning udeblev. Spiera fandt sig i lægernes behandling, men kunde ikke tilbageholde bitter spot: „A I stakler, hvor I farer vild! Tror I da virkelig, at jeg lider af en sygdom, som kan kureres med slige midler

*) Scotus, citeret af Comba:

Verisimile tamen esse hominis mentem, nimis alta et gravi facti sui cognitione, ita omnes sensus vi et magnitudine cogitationis turbasse, ut humores etiam noxios, quorum in humanis corporibus magna .copia esset, commoverit: ex qua quidem concitatione quasi spiritus quidam et fumi ad phantasiæ et rationis sedes redundarent, quibus iudieium obrueretur, nihilque in præsentia melius aut commodius sibi videri quam ut intestina pharmacis quibusdam mi-tioribus lenirentur: ut subsidente alvo etiam vitiosi quidam et noxii humores elicerentur.35

eller meel menneskelige kunster? Tro mig, her trænges ganske andre midler.

En sjæl, som er rystet af erkjendelsen af sin synd og knust under vegten af Guds vrede, kureres ikke med miksturer og ikke med plastre; der gives for den bare en eneste læge, det er Kristus, bare et eneste lægemiddel, hans evangelium."

Når de lærde herrer i Padova ikke kunde hjælpe, så måtte helgenen til: Padovas skytshelgen, den vidt og bredt navnkundige Antonius, hvis magt i levende live havde været så stor, at de værste sygdomme lægtes, de mest forstokkede syndere omvendtes, og selv havets fiske flokkede sig om ham, når han sorgfuld over menneskenes sløvhed bragte evangeliets ord til havets stumme indbyggere, og til hvis døde ben pilgrimme valfarted fra Europas fjerneste egne for at søge helsebod og fred! Der lå de i det af guld og juveler funklende relikvieskrin på alteret i pragtkirken Sant' Antonio; om ingen levende kunde hjælpe, så vilde et under ske ved hjælp af helgenens døde ben. Det var familiens og vennernes visse håb — men hjælpen udeblev også her: i 3 dage forblev Spiera ved skrinet, kold og sløv for overtroens helligdom. Mismodig førte sønnerne ham hjem igjen til sygesengen, den samme som før.VII.

Rygtet om Spieras fortvilede tilstand var imidlertid fløjet ud over hele byen Padova og havde hidkaldt skarer af besøgende, dels nysgjerrige, dels fromme, kristeligsindede mennesker, som vilde prøve på at bringe ham trøst. Mildt og venlig tog han imod disse besøg, men var og blev døv for deres trøsteord. Når en eller anden ven meldtes, plejed han at sige: „Han være velkommen og jeg den ilde fundne" („Sia egli il ben venuto, ed io il mai trovato1').

Mange højt anseede mænd var mellem dem, som besøgte ham: foruden medicinske professorer og studenter mange fornemme adelsmænd, fremragende jurister, romerske prælater, mænd af forskjellige anskuelser i det religiøse; men overfor denne syge mand var det, som al religiøs strid døde hen. Navnlig fortjener to mænd at nævnes, som gjorde alt, hvad de formåede, for at bringe ham religonens trøst og vække håb om frelse tillive i

hans hjerte. Disse mænd var Matteo Gribaldo og Pier Paolo Vergerio. Den første var en af Padovas mest navnkundige retslærde, lige udmerket som jurist og som37

evangelisksindet kristen. Curio siger om ham: „Neque enim magis juris consultus est quam justitia}": „han er ikke mere hjemme i retsvidenskaben end i selve retfærdigheden." Den anden var en af Romerkirkens mest anseede gejstlige, biskop i Capo d'Istria, hyppig anvendt af pavestolen i diplomatiske sendelser, således navnkundig ved sit møde med Luther 1536 for at vinde ham for et koncil, som paven vilde holde i Mantova. Dengang så han i Luther en arg kjætter, nu var han inde i en hel gjæ-ringstilstand, havde læst reformatorernes skrifter og var sterkt mistænkt for at hylde „lutherske vildfarelser." Besøgene hos Spiera skulde for ham få den mest afgjørende betydning.

Straks han i august 1548 kom til Padova, gik han til Spiera, drevet, siger han, af en indre stemme, for at bringe den ulykkelige evangeliets trøst. Vergerio forlod ikke Spiera, sålænge han var i Padova: utrættelig prøved og prøved han på at rejse den faldne op af støvet. Hver gang han gik til hans kammer, forberedte han sig ved bøn og læsning i den hellige skrift. Atter og atter minded han Spiera om Guds alle omfattende kjærlighed*), atter og atter prel-led ordene af som sløve pile mod Spieras uindtagelige hjerte.

*) La sua bontä infinita ha si gran braccia.

Che prende cio che si rivolve a lei.38

„Jeg er fordømt," svarte Spiera, „af Guds retfærdige dom. Allerede fra nu af pines jeg frygtelig i helvede, og mine kvaler vil følge mig ind i evigheden. Al fred ved Guds nåde er røvet mig for altid. Jeg har syndet mod den Hellig And, og denne synd kan ikke bli mig tilgivet, hverken i dette liv eller i det tilkommende. Enhver, som begår denne synd, falder under Guds retfærdige tugtelses dom. Jeg kan ikke mere elske Gud, men bare hade ham. Inden kort tid vil den guddommelige retfærdigheds mål være fyldt, og I vil bli vidner til mit skrækkelige endeligt, forat der i mig kan bli givet alle de udvalgte et afskrækkende eksempel og sees, hvad der vil ramme dem, som fornegter Herrens navn."

Her nævnes for første gang det, som senere aldrig vilde forlade Spiera: den tanke, at ban havde syndet mod den Hellig And. Så urokkelig holdt han fast ved denne påstand, at alle opmuntrende ord om at ta imod Guds fri nåde i Kristus, som endnu altid blev ham budt, var ligeså virkningsløse som bølgerne, der kastes tilbage fra den urokkelige klippe. Tilsidst indgav han også andre den samme mening, hvorfor han i den evangeliske kirke, navnlig i reformationstiden, men også af og til senere, er bleven anført som illustrerende eksempel på synd mod den Hellig And. Men visselig med urette, som vi senere vil prøve på at bevise.39

Når man minded ham om alle Guds nådes-forjættelser, svarte ban:

„Det er vei nok; men de har intet værd for mig. Disse forjættelser er for de udvalgte, som, efterat de har faldt, igjen vender tilbage til nådestanden. Disse kan rejse sig igjen ved troen og den vished, som de har om sin absolute udvælgelse. Guds barmhjertighed overgår langt hele verdens synder; men for mig er den frugtesløs. Kristus havde fortjent, det er sandt nok, ved sin død mine synders forladelse; men jeg har foragtet ham, jeg har forladt ham. A, om velgjerningen var stor, så er fornærmelsen større, og straffen vil bli frygtelig."

Her indvendte en af de tilstedeværende, at Guds forjættelser gjælder alle mennesker, og henviste til følgende ord af det nye testamente: „Så har Gud elsket verden, at han har givet sin søn, den enbårne, på det at hver den, som tror på ham, ikke skal fortabes, men arve det evige liv" (Joh. ev. 3, 16) og dette: „Det er en troværdig tale og vei værd at annamme, at Kristus Jesus er kommen til verden for at gjøre syndere salige, af hvilke jeg er den største (1 Tim. 1, 15). . . . „Han, som vil, at alle mennesker skal bli frelste og komme til sandheds erkjendelse" (1 Tim. 2, 4.)

Men Spiera var ikke sen til at svare: „Den, som er frelst, kan ræsonnere, som du gjør, og jeg vilde selv gjøre det samme i40

dit sted; men se, her er netop vanskeligheden: jeg kan ikke tro, fordi jeg er faldt ud af nåden. A, hvor gjerne jeg

skulde ville tro på Gud, og hvor jeg skulde ville begjære det, om det bare stod i min magt at sige: jeg begjærer, jeg vil! Men jeg kan ikke, og jeg vil ikke mere tro, hverken det, som jeg engang lærte, ej- heller det, som den romerske kirke lærer*.) Jeg er som Kain og Judas. Som de misted alt håb og al tro på den guddommelige barmhjertighed, således også jeg; derfor er kun ét levnet mig, fortvilelsen. Min familie og mine venner gjør uret i at hindre mig fra at dø, efterdi mit hus fra nu af er hos djævelen. Jeg kan ikke mere tro, jeg gjentar det for eder, jeg kan ikke mere tro. Vist og sandt er det, at Gud vil, alle mennesker skal bli frelste, men de er undtagne, som har begået den synd, som er til døden. Du påstår, at den, som har faldt, kan rejse sig igjen. Og det er sandt for deres vedkommende, som har bevaret i hjertet ialfald en gnist af tro, og som er faldt således, at de endnu kan komme sig; men for dem, som har kastet troen fra sig og foragtet Guds velgjerning, er der ikke mere håb om oprejsning. Paulus faldt

*) „Vellem equidem Deo credere, sed dicere volo, non possum. Vellem, scilicet, si fieri potest, quod voti est . . . Vellem utique Dei misericordiam et gratiam consequi ... Sed non vult."41

også han, siger I; men mellem ham og mig er der stor forskjel. Han forblev fast i sin tro efter sit fald. Den retfærdige falder syv gange, og syv gange rejser Herren ham op, om han i sit fald bare bevarer en — den være nok så svag — gnist af tro og en stråle af nådens And. Men alting har sammensvoret sig for at få mig til at falde: himlen, elementerne, verden,

Gud, englene, menneskene, dæmonerne.....

A, det er forfærdeligt at falde i den levende Guds hænder!*) Når I citerer for mig de skriftsteder, som stadfæster den guddommelige barmhjertighed, får I ikke glemme de andre, som er disse modsatte, og hvis betydning ikke er mindre alvorsfuld. „Den, som fornegter mig for menneskene," siger Kristus, „ham vil jeg fornegte for min himmelske Fader." Tror I kanske, at dette ord er mindre sandt end de, som I har mindet om, og mindre mægtigt? Ser I da ikke, at dette ord og dette alene passer på mit tilfælde ? Og hvordan tror I det må gå den, som fornegter Kristus Jesus, så sandt I alle tror, at „der ikke er givet menneskene noget andet navn, ved hvilket det bør os at vorde frelste?" Og desuden: holder I kanske ikke for guddommelig inspirerede det 6te og det Ilte**) kapitel

*) Hebr. 10,31. Ved disse ord maatte jeg gyse —

siger Vergerio.

**) Skal være 10de kap. De to skriftsteder er Hebr. 6, 4—G og 10, 26—27.42

af brevet til Hebræerne? Men hvad siger vei disse? Jo, de siger, at for den, som er falden i slig afskyelig synd som min, står intet andet tilbage end at forvente Guds retfærdige og strenge dom, at der ikke gives nogen mulighed for offer eller anger for et menneske som mig. Ja, om mig taler Paulus i hine ord, om mig taler Peter, når han siger: „Bedre var det for dem, om de ikke havde kjendt retfærdighedens vej, end, efterat de har lært den at kjende, at vende om fra det hellige bud, som var dem givet.1'*) Se, derfor kan jeg hverken håbe mere eller tro mere. Efter min første tilbagekaldelse i Venezia havde jeg endnu kunnet det; men da jeg havde gjentaget den i Cittadella, og da jeg bekræfted og besegled den, medens Anden sa til mig: „Bekræft den ikke, besegl den ikke!" da tølte jeg et stik i min sjæl og i mit legeme, hvoraf det kommer, at jeg ikke mere kan tro, ikke leve længe på denne jord."

Ubeskrivelig var hans hjerteangst, da han sa disse ord; pludselig rejste han sig ret op i sengen uden hændernes hjælp, da de var bagbundne, og råbte højt:

„Se, endnu er jeg robust og sterk, og dog er jeg allerede bytte for en langsomt tærende sygdom, som vil føre mig ynkelig til graven. Min familie vil ikke, at jeg skal dø; men det

*) 2 Pet. 2,21.43

er nødvendigt, at Guds vilje opfyldes. Jeg har fortjent det. Glæder eder, I retfærdige, og jubler! A, hvor salige er de, som lever i samfund med Gud og bevarer et ømt og modtageligt hjerte!"

Ved dette tidspunkt prøved en af de tilstedeværende, som var romersk-katholsk kristen, på at opmuntre Spiera: „Om du har fornegtet din første tro, så har du jo ikke derfor fornegtet Kristus; tvertom, idet du atter tyr til kirkens skjød, hvor du er født, har du vedkjendt dig ham og æret ham." Men Spiera svarte:

,.Da jeg tilbagekaldte, holdt jeg slet ikke det for nogen ugudelig ting, som jeg havde troet indtil da, efterdi jeg meget vei vidste med mig selv, at jeg havde læst det i evangeliet . . . . ikkedestomindre tilbagekaldte jeg."

„Nu vei," svarte den anden — „så tro da pány det, som du har fornegtet, og således får du atter yndest hos Gud "

Det var således katholiken ikke så meget om at gjøre, at den ulykkelige var enig med ham i troen. Men hans holdningsløshed måtte bli beskjæmmet overfor situationens alvor; thi afbrudt af sukke lød svaret fra den ulykkelige: „Jeg kan det ikke mere, eftersom Gud nu ikke mere lar mig tro. Troen og håbet er Guds verk, Guds gave. Man har seet mennesker, bøjede under vegten af synder større44

end min, alligevel rejse sig og finde nåde, fordi de var i de udvalgtes tal; men for de forkastede er der hverken forløsning i Kristi blod eller nogen barmhjertighed."

Disse ord har gjort et mægtigt indtryk på Vergerio; han kommer tilbage til dem i et af sine breve og siger:

„Jeg skalv over hele legemet, da jeg hørte disse forfærdelige ord, og jeg skjælver endnu, når jeg tænker på dem. Mere end seks gange gjentog han med frygtelig kraft: „Gud forbarmer sig over, hvem han vil, og forhærder, hvem han vil, og det er det, som piner mig og styrter mig i fortvilelse. Salige de udvalgte; men hvor ulykkelige er ikke de, der som jeg ikke har noget andet at vente end helvedes pinsler!"

Her fik den ulykkelige et anfald af raseri.

Medlidenhed var ikke mere den herskende følelse blandt de tilstedeværende; den blandedes med rædsel, og den ene efter den anden opgav håbet om at kunne udrette noget, de sneg sig bort som fra en pestsyg. Selv Vergerio vaklede; hjemkommen til sit logis tænkte han en stund på at indstille sine besøg hos den syge; men kjærligheden og håbet sejred i hans hjerte, og han gik atter til sorgens kammer, til den syges seng.VIII.

Det var en dag i november måned, en eftermiddag, at Vergerio atter trådte ind til Spiera, ledsaget af nogle venner, af hvilke en var Spieras bysbarn som hjemmehørende i Citta-della.

„Kjender De ikke Deres ven?"

Sorgen har trukket som et slør over Spieras blik, og han kjender ikke den nye gjest igjen.

„Jeg er prest Antonio Fontanina, den samme, som besøgte Dem for syv eller otte måneder siden, da De stod i begreb med at reise til Venezia . ... u

o

„A den ulykkelige dag!" afbrød Spiera ham — „den forbandede dag! A om jeg aldrig havde gået derhen! Langt bedre for mig, om jeg var død!"

En af de tilstedeværende spurgte da:

„Har De oprigtig troet på evangeliet? og dersom De har troet, hvorledes har De kunnet fornegte Deres Frelser?"

„Jo," svarte den syge, „jeg har virkelig troet, at Kristus og han alene har sonet for vore synder, og at vi ved troen på hans offer46

har liv og salighed; ja, jeg har aldrig draget det i tvil. Men jeg tilstår, at jeg ikke nogensinde for alvor har erfaret Kristi døds velgjerning, og tor at sige den hele sandhed, jeg har ikke elsket Kristus af ganske hjerte, og det er kommet dertil med mig, at jeg har taget troen på ham som middel til at pleje kjødet og som undskyldning for min synd. Helliggjørelsens arbejde, det har jeg aldrig kjendt."

Her indvendte en:

„Dersom du medgiver, at du har havt troen og følgelig har været omvendt, hvorfor blir du da hårdnakket ved at

mene dig fortabt for evig? Eller tror du måske, at den omvendte synder kan falde tilbage til en endelig ubodfærdigheds stand?"

„Herrens domme," svarte Spiera, ;„er uransagelige, og hvo der prøver på at udforske dem, lider nederlag. Hvo, som står, se til, han ikke falder. Jeg ved vei, hvad mig angår, at jeg har kjendt sandheden, ihvorvel jeg ikke har ejet den tilfulde. Nu — havde jeg været af eders, så var jeg forbleven hos eder."

Derpå vendte han sig mod nogle unge mennesker mellem de tilstedeværende:

„Mine børn," — dette sa han med stort eftertryk — „lytter til mine ord. De ting, jeg har fremført i eders påhør, har jeg ikke sagt i den hensigt i mindste måde at beskjæmme evangeliets autoritet — dette holder jeg tvertimod47

for fuld sandhed — men jeg gjorde det meget mere, forat I ikke blindt skal slå eder til ro med eders tro, så I holder helliggjørelsesarbejdet for unødvendigt. Tro mig, thi jeg taler af erfaring .... Læs med den største opmerksomhed første Feters brev," tilføjed han med en af hulken afbrudt stemme, det vil opmuntre eder til at leve fromt, rent, hellig og kysk. Gjør det, som jeg ikke forstod at gjøre. Jeg smigred mig med at have nået såatsige fuld-kommenhedsstandpunktet i trossager, ja jeg præ-diked endog troen for andre med varme, altid rede til at bevise den for andre ved ord af bibelen . . . jeg har levet urent, jeg har krænket min samvittighed, hvad der i høj grad har øget min synd. På mig ser I en åbenbaring af Guds dom: han har udstrakt over mig sin vredes arm, ikke for at gjøre mig bedre, men for at lade mig lide en evig fordømmelse."

Den uhyggelige. taushed, som mødte disse gribende ord, blev omsider afbrudt af den bibel-sterke doktor Gribaldo:

„Kjære Francesco, du har ret i mangt og meget; men vi kan ikke gi dig ret i alt, hvad du har sagt i din formaningstale, eftersom deler to slags retfærdighed, den ydre og den indre. Den ydre retfærdighed o: gjerningernes, kan ikke retfærdiggjøre for Gud eller fortjene salighed, thi i så fald måtte Socrates, Cato, Ari-stides, som besad den i overmåde høj grad, være48

blevne frelste ved den. Derimod er den indre og frelsende retfærdighed den, som kommer fra Gud, som gjenføder os formedelst troen, og det er ved denne tro, som gives os for intet, at vi lever og bliver retfærdiggjorte. Ved denne samme retfærdighed forlader Gud os vore synder, uagtet det hernede er umuligt for os at leve i fuldkommen hellighed, efter det, som skrevet står: „Dersom vi siger, vi har ikke synd, bedrager vi os selv, og sandheden er ikke i os." „Salig den mand, hvem Herren ikke tilregner uretfærdighed, og hvis overtrædelse er forladt." Da nu vor tro må hvile ene og alene på Kristi helt igjennem uforskyldte nåde, så er det meningsløst at hengi sig til fortvilelse — det må du ikke gjøre: du har endnu grund til håb."

Der udspandt sig nu en livlig samtale mellem Gribaldo og Spiera: denne kom atter og atter tilbage til den påstand, at han havde begået synd mod den Hellig And, hvad den fromme og skriftkyndige doktor bestemt negtede; af skriften viste Gribaldo ham klart og tydelig, at han ingenlunde havde grund til at fortvile. Det gjorde et mægtigt indtryk på alle, navnlig på Vergerio, som udbrød: „A Francesco, tag mod den trøst og oprejsning, som bydes dig i denne fromme tale, og lad dig opmuntre af de bibelord, som du kjender så vei. Når du selv kan tolke dem så mesterlig, hvorledes kan da49

vi tro, at den Hellig And rent har forladt dig?"

Men Spiera svarte kun: „Hvad trøst vil du der skal være for et forbandet menneske? Nej, Vergerio, alt det, som jeg føler eller siger, tjener bare til at forvirre mig endnu mere og gjøre min forkastede tilstand endnu vissere."

En anden af de tilstedeværende prøved nu på at få ham bort fra de mørke tanker ved at minde ham om alle Herrens forjættelser, om nåden, som er bleven overflødigere end synden, om Jesu Kristi blod, som udsletter al synd — forgjæves: alt prelled af mod hans hårdnakkede mening, at for ham var alt håb ude. Peters fald og oprejsning blev stillet ham for øje — forgjæves.

„Mit fald," svarte han, „er enestaaende, der findes ikke i historien noget tilsvarende. Peter fik sin synd forladt,

ikke fordi han havde grædt, men fordi Jesus så på ham. Det var dette blik, som satte ham istand til at angre og græde bitterlig; men Kristus ser kun på mig med en dommers strenge blik; han vil hverken tilgi mig eller blødgjøre mit hjerte. Og derfor, som I også ser, græder jeg ikke mer og føler mig heller ikke bevæget af eders ord; jeg ved, at jeg er forkastet. Ingen trøstegrund kan finde gjenlyd i mit hjerte, hvor der kun er rum for angst og pine . ... A, hvor det er frygteligt, hvor det er frygteligt at falde i

den levende Guds hænder! Jeg kjender den usigelige fred, som de nyder, der holder fast ved Herrens forjættelser; men den er ikke for mig. Jeg er stillet midt iblandt eder som et skrækkeligt eksempel, der kan tjene til at befæste dem, som ejer Guds nåde, og lære dem at kjende, hvor farligt det er at fornegte Jesus Kristus. Der er et farligt skråplan og en nærliggende afgrund på den vej, de vandrer. Agt på min skjæbne, det bør I så meget mere gjøre, som en slig tugtelse som den, jeg lider, er sjelden.

De forkastede er nemlig, det ved I nok, talrige på jorden; men for det meste nyder de der rigdom, lykke og ære."IX.

^N u greb en anden ordet — en mand, som ofte besøgte Spiera og hjertelig tog del i hans lidelser.

„Hør efter, Francesco! Og du skal få høre, hvorledes Kristus har båret dine synder og sonet for dem med sit blod."

Han slog op i bibelen og læste lidelseshistorien; men da han var kommen til korsfæstelsen, blev han afbrudt af Spiera, som sa: „Dette glædelige budskab kan trøste de udvalgte, men er bitter galde for de ulykkelige, der som jeg har fornegtet Kristus og foragtet hans offer og hans ord."

Lidt efter for han op i sengen som en rasende og bad, at man skulde holde inde med en læsning, for ham så pinlig.

„Han er djævlebesat," mumled en af de omstående.

„Ja, hvem tviler om det?" svarte Spiera. „Jeg har i mig en legion djævle, som har taget bolig i min krop."

Nu fik han græde — det lettede, og han gav sig til at fortælle om plagsomme syner,

som uafladelig hjemsøgte ham. Snart syntes han at se dæmoner omgi sengen og høre dem larme forfærdelig, snart så han en enkelt nærme sig og stikke nåle i hans hodepude.

„Og tro ikke," sa han, „at dette er fantasidrømme, nej, det er den skjære sandhed — thi ligeså sandt, som jeg ser og hører eder, ligeså sikkert er det, at Gud har overgivet mig til bytte for Satan."

Endnu mens han talte, kom nogle fluer tilfældigvis og satte sig på ham. ,.Der ser I," råbte han, „Beelzebub kommer til sit får; thi hans navn betyr fluernes herre, og snart får I nok se, hvad ende det tar med mig."

Den 18de november havde folk samlet sig i større mængde end før i den syges rum; Ver-gerio, en anden biskop og Gribaldo var mellem de forsamlede.

..Francesco," sa Vergerio til den syge, „din sygdom er af dem, som læges med Guds ord og bøn. Gud har lovet at høre vore bønner for sin Søns skyld, og han støder ingen bort, som påkalder ham i tro; derfor beder og bønfalder jeg dig om at fremsige Herrens bøn."

Spiera fremsa den, først på italiensk og med en sådan varme, at det gjorde dybt indtryk på alle; men neppe var han færdig, før han pludselig udbrød: „Mit hjerte var ikke med i mine læbers bøn." Så sa han den for anden gang, og nu på latin. Efter ordene „Fa-53

der vor, du. som er i himlene," holdt han inde og græd længe.

„Se, det er et godt tegn," sa en, „siden han græder og føler sin smerte."

Men Spiera tvang tårerne tilbage og svarte :

„Jeg græder over min ulykke, fordi jeg føler mig forladt af Gud og kan ikke mere som før gjøre mig fortrolig med denne bøn."

Derpaa fortsatte han. Ved ordene „Komme dit rige" græd han atter og tilføjede: „Tag mig ind i dit rige og stæng mig ikke ude." Efter fjerde bøn udråbte han: „Det legemlige brød mangler jeg ikke; men jeg skriger til dig, Herre, for at få nådens brød, uden hvilket jeg er fortabt." Og han bad: „Led os ikke ud i fristelse" — og tilføjede med sorgfuld og fortvilet røst: „Jeg er i fristelse, udfri mig, o Gud. Fienden har overvundet mig, giv mig nåde til at overvinde ham, jeg på min side, så det ord kan opfyldes på mig: „Ofte ser vi sejrherren besejres af den besejrede" (Victorem a victo su-perari sæpe videmus.)

Alle græd, og da ordet Amen lød fra den ulykkeliges skjælvende læbe, greb Gribaldo straks ordet:

„Lovet være Gud — thi ingen kan kalde Jesus Herre uden i den Hellig And, og du kan da heller ikke påkalde ham med slig varme og hjertets sønderknuselse uden at eje denne And."

Men Spiera svarte: „Jeg beder, det er sandt;54

men jeg føler, at det gjør min fortabelse endnu vissere. Jeg har kun kundskaben igjen og kan ikke tilbede i hjertet. Jeg nærmer mig til Gud med læberne; men mit hjerte er langt fra ham. Jeg har sagt det allerede flere gange: mit fald er alvorligt, uhørt, og I plager eder forgjæves for min skyld."

Da en for at trøste ham sa, at selv for Judas havde der været tilgivelse at hente, dersom han havde angret, sa Spiera: „Min synd er ikke mindre end Judas', eftersom det at kjende Kristus efter ånden ikke er noget ringere end at kjende ham i kjødets skrøbelighed — og jeg tror ikke, at Judas havde kunnet angre; thi evnen dertil havde han mistet, tænker jeg, ligesom jeg."

Nogle dage efter kom en prest ved navn Bernardino Scardeone ind til den syge med en bog, fuld af besvergelsesformler. Nu skulde de onde ånder læses ud af den besatte. Spiera rysted bare på hodet: han havde nok at kjæmpe med den onde ånd, for han kom imod ham som en brølende løve; men ikke med salmer og bønneformler lod han sig jage bort. Men presten gav sig ikke: han skjældte og skjændte på de urene ånder og endte med en højtidelig bøn til dem om at komme og ta plads på den syges tunge for at svare på hans spørgsmål.

Med et blik fuldt af medynk og ringeagt udstødte Spiera et dybt suk.55

Vergerio greb nu ind, at ikke den syge skulde bli endnu mere bitter, og sa: „Kjære Francesco, Gud har i sit ord og sit sakramente nedlagt en lægende kraft. Hidindtil har vi forgjæves prøvet på at trøste dig med læsning af evangeliet og de guddommelige forjættelser; men prøv nu, om ikke din sjæl vil lade sig nære af Kristi legeme og blod."

Men Spiera afslog bestemt at nyde nadveren sammen med Vergerio:

„Sakramenterne har ingen virkning på dem, som er fremmede for forjættelsens pagter. Nadveren er indstiftet for de troende. Alene disse modtar Kristus. Den, som ikke har troen, bør ikke ta del i Herrens nadvermåltid; thi „hver den, som æder og drikker uværdig, æder og drikker sig selv til dom, idet han ikke gjør forskjel på Herrens legeme."x.

Nu nærmed sig for Spiera afrejsens dag. Overfor den tunge afsked fra de mange medfølende i Padova var det ham en trang at samle sine tanker og rette en sidste formaning til vennerne.

„Vis mig, hvor jeg kan % hen, et sted, hvor jeg kan finde lv. I overgiver mig til Guds barmhjertighed; men Gud har forkastet mig. I taler til mig om Kristi nåde og midlergjer-ning; men jeg har fornegtet ham. 'I siger, at jeg skal tro; jeg kan ikke. Jeg er en åbenbar fiende, og det, I byder mig, er mig umuligt. Intet af det, I foreholder mig, kan yde mig trøst, efterdi alt, hvad I siger, lyder for mig som en lovprædiken. Betænk, hvad det er, I gjør, når I kræver af en mand, som ikke har bevaret en eneste gnist af den guddommelige ånd, at han skal efterleve loven, ja det vanskeligste af alle budene, som lyder: „Elsk Gud af dit ganske hjerte!" I ser dog, at jeg ikke kan det, med mindre

Gud gir mig kraft dertil. Synger ikke kirken: fac nos amare quod præ-cipis ? — hjælp os at elske det, du byder os ? — Hyklerne siger, at de elsker Gud, skjønt57

de slet ikke elsker ham. Men jeg vil ikke lyve. Guds ord er en dødslugt for mig. A, hvor jeg er ulykkelig!"

Derpå vendte han sit tårevædede blik til de omstaaende og tilføjed med øm og kjærlig røst:

„Brødre, å tag eder iagt og vær vågne. Skatter Guds ord mer, end jeg har gjort. Lad mit fald tjene eder til en alvorlig lærdom. Tro ikke, at I er kristne, bare fordi I har forstået lidt af evangeliet. Lad mængdens tåbelige illusioner fare, deres, som tror, at det er nok til salighed at være døbt, at læse evangeliet, efterleve en eller anden religiøs forskrift eller tage på læben Kristi navn. Vær faste, urokkelige til evangeliets forsvar, — ja, når det kræves, bekjend det til døden. En kristen bør være sterk, uovervindelig; han bør altid og med glæde vidne om de himmelske lærdomme, udbrede dem lige til sit sidste åndedrag, ja endog besegle dem med sit eget blod. Den, som ikke gjør det, er ingen kristen. I ved, hvad Kristus siger: „Hvo, som elsker far, mor, brødre, søstre, sønner, døtre eller slægtninge, huse, marker eller vingårde mer end mig, han er mig ikke værd." Og hvad siger Peter: „Beflitter eder endnu mere på at gjøre eders kald og udvælgelse sikker." Skjønt jeg er et rov for de frygteligste pinsler, vil jeg dog gjøre det samme, som den rige mand gjorde i helvede, han, som be-58

svor Abraham, at han vilde påminde hans brødre, at de ikke skulde komme til at lide den samme

o

frygtelige skjæbne. A — tro ikke, at det er så let en sag at være en kristen. Jeg har også engang troet, at Gud havde tilgivet mig alle mine synder for Jesu Kristi skyld; men mit liv svarte ikke til min bekjendelse, eftersom jeg også efter at have taget imod evangeliet har gjort, med vidende og vilje, mange og store synder. Tro ikke, at den eneste måde at fornegte Kristus på er at handle som jeg, der har fornegtet hans lære for den gejstlige og verdslige øvrighed. Dersom du skammer dig for din tro overfor dine venner, dersom du tar del i deres verdslige liv, fornegter du Jesus Kristus. Dersom du fæster dit hjerte ved nogen ting med en afgudisk følelse, fornegter du Jesus Kristus. Dersom dit liv ikke er, som det sømmer sig Guds børn, der er gjenfødte, fornegter du også din Frelser."

Og Spiera måtte afsted, bort fra dette kammer, som nu så længe havde været skueplads for en tragedie, mere rystende end de, som udkjæmpes på slagmarken: et menneske i sjælekval, i kamp med en ond samvittigheds dæmoner. Thi flere og flere strømmed til, hele byen talte om den ulykkelige — så hans familie følte sig beskjæmmet; og presterne så ikke med milde øjne på disse møder ved den åndelig syges leje, navnlig ikke Monsignor della Casa i Venezia,som fulgte bispen af Capo d'Istria (Yergerio) med den mest spændte opmerksomhed. Han var jo anklaget for kjætterske meninger — nu skulde han svare for sin optræden hos den syge. Della Casa kunde spare sin møje: hvad Ver-gerio opleved i disse dage, rysted hans sjæl i dens inderste, han selv vakled jo mellem samvittighedens kald og menneskefrygt, hensyn til stilling, ære, fædreland. Nu skede gjennem-bruddet: han forlod alle ting for Kristi skyld og drog op til de vilde Alper, til småfolket, som var udenfor kjætterforfølgernes rækkevidde. Fra Graubünden sender han sin apologi ud i verden, sit forsvarsskrift for det skridt, han havde taget. Der heder det bl. a. angående besøget hos Spiera, som var bleven lagt ham til last:

„Ikke tror jeg, at jeg fortjener dadel for dette. Dersom pligten kalder Jesu Kristi be-kj endere og i første række os biskopper til at besøge de syge og bringe de ulykkelige hjælp i deres nød, dersom vi ved at forsømme denne pligt træder Herrens bud under fødder, hvor meget mere er vi ikke forpligtede til at yde dem vor sjælepleje, som lider i sin sjæl og lever i gudforladthedens tilstand? Og I må ikke her anføre mod mig grunden til Spieras ulykke. Forat jeg burde gå til ham, var det nok, at han var i en tilstand, som kræved hurtig og virksom hjælp. Ja jeg påstår endog, at intet60

kunde afholde mig fra at bruge min indflydelse til hans hjælp, og jeg hævder, at jeg burde lade al anden sjælepleje fare for særlig at ta mig af ham. Yar han da ikke netop det bortkomne får, som allerede var et rov for ulven, hvorom Herren taler, og siger ikke Han, at vi for at opsøge det bør forlade de øvrige ni og nitti i ørkenen ? Ikke negtes de dødsdømte kirkens hjælp, og vi skulde negte et menneske den, som efter sin afsvergelse var

gjenindsat i den fulde nydelse af de borgerlige rettigheder?"

Det var således farligt at omgåes den syge Spiera — nu skulde ikke barmhjertige medmennesker mere udsætte sig for den fare.

Dybt bevæget tog han afsked med Yergerio.

„Dersom De ikke frygter for en forkastet mands gode ønsker, så Gud velsigne Dem for alt det gode, De har gjort mod mig."

Vergerio bad ham at lade høre fra sig gjennem sine sønner.

„Gjerne det," sa Spiera, „men jeg siger Dem på forhånd, at det blir stedse slettere og slettere nyheder."

6 måneders lidelse, kamp og skuffede forhåbninger lå bag ham, da han forlod Padova for at gjense fødebyen og hjemmet. Og dog har han længtet tilbage, tænker jeg, til de mange deltagende venner dernede, når de mange minder i fødebyen har stormet ind på hans sjæl, når de mange nysgjerrige blikke har søgt ham,61

og de mange brysomme spørgsmål har skullet besvares. Ensomhedsfølelsen mellem de mange sløve sjæle i småbyen har vei også knuget ham ned. Alt dette forklarer den fortvilede tanke: at frigjøre sig ved selvmord, hvorom vi før ikke hører den mindste tale. Ku heder det nemlig: Han greb en kniv og vilde stikke den i sit bryst — men hans sønner vristed mordvåbenet fra ham. Da råbte den ulykkelige: „A, var jeg over Gud — thi hos ham, det véd jeg, vil jeg aldrig finde barmhjertighed."

Få dage efter — i november 1548 — døde Francesco Spiera i Cittadella, neppe ved selvmord, som rygtet endnu går der i byen. De bedste historikere vidner, at dødsårsagen ikke vides, men negter bestemt rygtets sandhed.XI.

Francesco Spieras skjæbne vakte rundt om i hans fædreland den største opsigt, snart talte man om den i hele Europa*). Katholikerne gjorde, hvad de kunde, for at udslette indtrykket af det rystende skuespil i Padova; der var endog prælater, som negted det hele — de kaldte det lutherske fabler; men alt var gået altfor åbenlyst for sig, til at en slig usandhed kunde hjælpe: hver dag havde 20 ä 30 personer været samlet om den syges leje, og de besøgendes samlede tal gik op til flere hundrede. Kunde derfor i længden kjendsgjerningen ikke negtes, måtte den fortolkes i romerkirkens favør; thi en mægtig anklage lod sig bygge på den mod hele det herskende åndstyranni, mod inkvisitionens skrækvælde. Og protestanterne taug ikke, Vergerio allermindst, som til biskop Rotta i Padova leverte en apologi for sine besøg hos Spiera: med glødende veltalenhed forsvarer han her sin optræden, skildrer gribende den ulykkeliges sjæls-lidelser og gjengir de trøsteord, han i egenskab

* ,-Trimestri spacio in omnes paene orbis Christiani oras divulgatum est." Curione, præfatio.63

af sjæles tilsynsmand (biskop) har båret frem — ak forgjæves ! — til den syge. Denne apologi blev hans afskedsbrev til Pavekirken. Nogle dage efter rysted han støvet af sine fødder og drog til bjergene, til de Graubündske Alper; da han året efter stod for sin åndsfrænde professor Borrhaus i Basel, var hans første ord til denne: „Jeg stod ikke her nu, hvis jeg ikke havde seet Spiera."*) Det følgende år — 1550 — udkom i Basel ved 4 mænds samvirken en fuldstændig fremstilling af Spieras historie med fortale af Coelius og Calvin samt Yergerios apologi. Det var 4 øjenvidner, hvis beretninger supplerer hinanden, nemlig Yergerio i 6 breve og apologien, dr. Mattheo Gribaldo, professor i retsvidenskab, samt de to filosofiske professorer dr. Enrico Scoto og dr. Sigismondo Gelous, en polak, samtlige ved universitetet i Padova. Dette nu sjeldne skrift er forfattet på latin og hovedkilden til Spieras historie. Det har som motto 2 Pet. 2,21: „Thi det havde været dem bedre, at de ikke havde erkjendt retfærdighedens vej,

*) Ego, Borrhae, hoc tempore Basileae non essem, si Spieram non vidissem.

Se forøvrigt om Spieras betydning for Vergerios åndelige udvikling Christian Heinrich Sixt, Petrus Paulus Vergerius. Braunschweig 1855. Pag. 125 —180.

Vilhelm Poulsen. Fra Reformationstiden. Kristiania 1880. Peter Paul Vergerio side 404—414.64

end at de, efterat have erkjendt den, har vendt sig fra det hellige bud, som var dem overantvordet. •' Rundt om i

den evangeliske verden gjorde den ulykkelige mands historie et dybt og varigt indtryk: det var som en gudsdom, et til alle rettet advarende eksempel. Men i bedømmelsen af det ejendommelige tilfælde hersked der stor uenighed. Melanchthon mente, at Spiera ikke var bleven rigtig behandlet: man skulde have gået mere ind på det centrale i evangeliet og foreholdt ham, at Jesus Kristus var kommen til verden for at gjøre alle syndere salige. Men Melanchthon gjør Spieras sjælesørgere her uret: de havde atter og atter betonet frelsens universalitet, men forgjæves; engang havde Kristi fortjeneste også udslettet hans synd, sa Spiera; men nu hjalp den ikke mere, siden han havde foragtet og forrådt Frelseren. Medens den milde Gelous håber, at han til trods for alt har vundet igjennem til klarhed og fred og tilsidst fået nåde, fælder Calvin den strengeste dom over Spiera. Han havde ingen sympathi for den fortvilede, men så i ham en repræsentant for det italienske folk, som ved sin gudløshed og letsindighed havde nedkaldt Guds vrede over sig. „I dette land," siger Calvin, „breder sig frit en sådan gudløshed, at den største del hverken tror på en levende Gud som verdens skaber eller på en tilkommende dommer. Når de derfor så trygt, ja frækt65

ringeagter Gud, får de få læremestre, som de fortjener .... Thi da denne, som det viste sig, vindige og efter forfængelig ære tragtende mand på profan vis vilde filosofere i Kristi skole, blev hans sande væsen tilsidst åbenbaret, og det viste sig, at han til en tid havde trængt sig ind imellem dem, i hvis tal han ikke hørte*). Derfor bør italienerne," tilføier Calvin, — „som så gjerne driver leg med Gud og hans ord, lære, at Gud ikke lar sig spotte. Til dem siger jeg det først og fremst og til den romerske pave og hele hans røverbande, fordi Gud har fremstillet dette skuespil lige for deres øjne, og fordi slige katastrofer må til for at ryste dem op. Men ikke bare dem gjælder dette eksempel, nej alle nationer vil Herren herved vække til at gå i sig selv. Dette bør vore franskmænd agte på, som af sin egen lethed er løftet op over skyerne og har vænnet sig til at drive frivol spot med religionen. Dette bør også tyskerne høre, som hidindtil har været så

*) „Illic ita licenter grassatur passim impietas, ut major pars vei Deum mundi esse opificem non cogitet, vei judicem futurum non agnoscat. Quando itaque Deum tam seeure, imo superbe contemmunt, sibi quales merentur habeant magistros . . . Nam cum homo ventosus, ut apparet, et ambitiosae ostentationi deditus profanum in morem philosophari roluerit in Christi schola, tandem in lucem productus se inter eos locum ad tempus occupasse ostendit, ex quorum numero non erat." Spierae historia.

sløve og dorske til at agte på Herrens domme og under sine nuværende store trængsler synes at have mistet almindelig menneskelig følelse. Lære bør også englænderne og andre, med hvor stor ærefrygt og iver de bør tage imod Kristus, når Han kommer for at lyse op for dem."

Disse hårde ord om Spiera stemmer i grunden ganske med Calvins personlighed, med hans mørke, ubøjelige sind, hans strenghed mod syndere, specielt mod frafaldne, og dog har den ene efter den anden af Spieras biografer studset ved ordenes skarphed og bitterhed og spurgt, om muligens den omstændighed, at Spiera har hyldet Calvins strenge prædestinationslære og trukket konsekvenserne af den til sin egen fortvilelse og selvfordømmelse, har rørt Calvin ubehagelig og ophidset ham imod den ulykkeliges minde. Thi sikkert er det: den strengeste prædestinationslære har Francesco Spiera også hyldet, ved dette dogme har han holdt urokkelig fast til sin egen fordærvelse. Her synes netop det springende punkt at ligge til forståelsen af hans sygehistorie, og ikke som mange allerede i reformationstiden og senere har ment: i Guds ords lære om synd mod den Hellig And. Vei er denne lære mellem de dunkleste dele af kristendommens læreindhold; men sammenstiller man de forskjellige steder i det nye testamente, som omhandler denne synd, får man dog tilstrækkelig klarhed over dens ejendom-67

melige kjendemerker til at kunne ialfald med tilnærmelsesvis sikkerhed afgjøre, om det enkelte tilfælde hører eller ikke hører ind under denne synd. Vi har da først Jesu ord til farisæerne i Matth. 12, 31—32 (sml. Mark. 28—30 og Luk. 12,10): „Hver synd og bespottelse skal forlades menneskene, men bespottelsen mod Anden skal ikke forlades, og hvo, som siger et ord imod Menneskesønnen, ham skal det forlades; men hvo, som siger det imod den Hellig And, ham skal det ikke forlades, hverken i denne yerden, ej heller i den tilkommende." „Thi de

sagde: han har en uren ånd," tilføjer Markus. Dette må vei være så at forstå, at sålænge Jesus står for menneskene som den fornedrede menneskesøn, på hvis udvortes ringhed de forarges, så de spotter ham, kan de endnu omvende sig og angre og derfor få tilgivelse; men når de har fået Andens vidnesbyrd i sit hjerte, Jesu Kristi Ands, og dog bespotter ham trods bedre vidende og med fast vilje bliver ved dermed, da kan de ikke mere angre, da kvæler de sin samvittighed, da stænger de den Hellig And selv, alt åndeligt livs princip ude, da er der ikke forladelse mer at få. Deres synd „bliver", heder det i Joh. 10,41, og vi må tænke os sådanne mennesker vedblive at spotte, og intet angrende ord kommer over deres læber. Men Spiera spotted ikke: i sin sjælenød kunde han en enkelt gang udstøde for-

5*68

bandeiser mod Gud og ønske, at Han ikke var til, men ialmindelighed udtrykte han dyb sorg over at have vidnet mod sin samvittighed og fornegtet sin Frelser, ja kunde endog tale opbyggelig formanende til vennerne om at blive hos sin Frelser, bekjende og ikke fornegte Ham. Vi vil ikke kalde hans anger den rette, ikke „den bedrøvelse efter Gud, som virker omvendelse til salighed, der ikke fortrydes" (2 Kor. 7, 10), men forhærdelse i form af vedvarende bespottelse opdager vi dog ikke hos ham.

Så har vi de to steder i Hebræerbrevet: 6, 4-6 og 10, 26—31. På det første sted heder det: „Thi dem, som én gang er blevne oplyste og har smagt den himmelske gave og er blevne delagtige i den Hellig And og har smagt Guds det gode ord og den tilkommende tidsalders kræfter, og som er faldne fra, dem er det umuligt atter at fornye til omvendelse, idet de igjen korsfæster sig Guds Søn og stiller Ham til spot."

Og på det andet:

„Thi når vi med vilje synder efter at have modtaget sandhedens erkjendelse, er der ikke mere noget offer for synder tilbage, men en frygtelig forventning om dom og en nidkjærhed som en ild, der skal fortære dem, som står imod. Når en har brudt med Mose lov, må han uden barmhjertighed dø på to eller tre vidners udsagn; hvor meget værre straf, mener I, skal da den kjendes fortjent til, som har69

trådt Guds Son under fødder og har agtet pagtens blod, hvormed han blev helliggjort, for urent, og bar hånet nådens And? Thi vi kjender Ham, som har sagt: ,.Mig hører hævnen til, jeg vil betale," og atter: „Herren skal dømme sit folk." Det er forfærdeligt at falde i den levende Guds hænder."

På begge disse steder tales der klarlig om mennesker, som har været gjenfødte („er blevne delagtige i den Hellig And"), har havt en klar erkjendelse af sandheden og en levende erfaring om, hvor saligt det er at være et Guds barn og arving til det evige liv, og dog har vendt sig bort på den mest ostentative måde: deres frafald ytrer sig i klare ord, de erklærer Jesus Kristus for retfærdig dømt og korsfæstet, de kalder hans blod, hans livs princip, hvormed Han har sonet for menneskenes synd, for en synders blod, ja de korsfæster Ham i grunden påny og håner Hans And, som engang vidned i deres hjerte, hvem Jesus var i sig selv, hvem Jesus var for dem. Dette må visselig også efter de mange og sterke ord opfattes ikke som en enkelt handling, men som en række handlinger, som en tilstand af synd, en stedsevarende synden, som derfor fører til døden (se 1 Joh. 5,16).

Men Spiera hånte ikke, erklærte ikke Jesus for en bedrager, ikke pagtens blod for urent, tvertom: han bøjed sig til jorden i fortvilelse70

for den hellige, han kunde endog aflægge en kraftig bekjendelse om Jesus som de udvalgtes Frelser, han kunde skildre hans blods sonende kraft.

Spieras synd kan derfor ikke, uagtet han selv i sin fortvilelse opfatted den således, kaldes synd mod den Hellig And. Det er også i den sidste tid almindelig opgivet af dem, som har behandlet hans tragiske levnetsløb. Og istedet har de for det meste tyet til den altfor letvinte udvej: at erklære ham for sindssyg. Imellem disse er historikeren Cesare Cantü, som mener, at Spieras forstand var klar i alt undtagen i det ene punkt, som angik hans personlige håb eller fortvilelse om evig salighed ((lesperatio aeternae sahitis). Lægerne mente jo også, ialfald til en tid, at den bitre selvbebrejdelse efter tilbagekaldelsen havde rystet hele hans ånd således, at den var bleven formørket; de ordinerte lettende midler, men flk kun et medlidende smil fra den syge, som sa, at der krævedes

andre midler end åreladning og laksativer.

Når han ikke vilde ta mad til sig, var det vei, fordi den aldeles bød ham imod. Han klagede bittert over dem, som vilde tvinge ham til at spise og piaged ham. Da så en søstersøn utålmodig herover skjældte ham ud for simulant (skuespiller), fræk og gal, svarte Spiera alvorlig og stille: „Du har lov til at fortolke71

sagen, på hvad måde du vil. Men jeg ved for vist, at jeg i denne tragedie ikke er skuespilleren, men meget mere selve tragediens indhold og stof. Gud give, at dette var galskab, simuleret eller virkelig!"

Eller kanske han negted at tage næring til sig for således at fremskynde døden. Sikkert er det, at han ønskede at dø, ja også gjorde forgjæves forsøg på at røve sig livet; men dette betyr jo ikke galskab, men fortvilelse („verdens bedrøvelse, som virker døden," siger Paulus i 2 Kor. 7,10, vistnok med hentydning til J udas.) Heraf kan derfor ingen slutning drages om vanvid, hvorimod flere steder i de 4 vidners fremstilling af hans tragiske historie tyder på en sjelden klarhed og sjælsstyrke midt i fortvilelsens mørke. Comba citerer således to steder. „Det er utroligt," bemerker en af hans tilhørere, r hvilken kraft og hvilket alvor dette ulykkelige menneske la for dagen i sin tale, noget mange blev slået af: neppe nogensinde har en mand forsvaret sin egen sag med en sådan veltalenhed som den, Francesco la for dagen i sin angrebstale mod sig selv."*) Og en anden siger: „Aldrig har jeg seet nogen advokat så erfaren

*) „Incredibile est profecto, id quod tum a multis dice-batur, quanta fuit hominis miseri in dicendo vehe-mentia et gravitas: ut nemo unquam in sua causa disertior auditus sit, quam adversus sese in his disputationibus Franciscus vi sus est." Scotus.72

i sin kunst, nogen, for hvem argumenter til forsvar frembød sig med slig lethed. Ingen grund så slående, intet argument så opportunt kunde fremføres, at han jo snart med den største rådsnarhed slog det til jorden, snart kløgtig rydded det til side, snart behændig opløste det til intet. Ofte tænkte jeg ved mig selv, at han aldrig, da han var frisk, havde været så skarp til at dømme i dogmatiske spørgsmål, ja så øvet i theologiske tvistemål. Ja, jeg tror, at han i åndelige ting havde et meget videre syn, end han før havde havt."*)

Derfor siger også Vergerio: „Hver gang, jeg gik til ham, lærte jeg mange og meget nyttigere ting end de, som læres i vore skoler." Hvorfor han heller ikke var forbauset over, at studenterne ved Padovas universitet i flok og følge drog til Spieras kammer for at høre ham; „nej," siger Vergerio, „de måtte være stok og

*) „JJullum vidi causarum patronum tam årtis suae peritum, cui omnes loci defensionis tanta felicitate succurrerent. Nihil potuit adeo apte proponi, nihil tam aecommodate adferri, quod non ille vei refelleret argutissime, vei eluderet callidissime, vei dissolveret promptissime. Saepe intra meipsum cogitavi, eum nequaquam fuisse ita perspicacem in judicio dog-matum, ita porro exercitatum in disputationibus theologicis, cum sanus esset. Credo equidem illum in certamine animae longe pius videre, quam antea viderit." Gelous.73

sten, om de ikke forlod alle sine forelæsninger lor at bivåne et sådant sørgespil."

Vei kunde Spieras fortvilelse imellem ytre sig i anfald af raseri: da retted han forbandelser mod den almægtige Gud selv, hos hvem der intet håb mere var at finde for ham; men til andre tider talte han med stille alvor og gribende sorg om sin håbløse skjæbne, ydmyg og nedbøjet græd han, så dyb medlidenhed måtte gribe alle. Har han derfor været sindsforvirret, så har det været på dette ene punkt: desperatio aeternae salutis, absolut opgiven af håb om evig salighed. Selv kaldte han sig besat, et bytte for onde ånder. Og såsandt de onde ånders direkte indgriben i menneskelivet ikke tør negtes af den kristne — det nye testamentes vidnesbyrd kan han ikke komme forbi, hvor dunkelt og gådefuldt dette spørgsmål end står og vei altid kommer til at stå for os — så sandt tør vi heller ikke negte muligheden af, at Spiera havde ret i denne sin betragtning. Et svagt punkt har han navnlig frembudt for deres angreb, netop her var han sårlig og hjælpeløs: det var hans prædestinationstro. Gribaldo vidner, at han brugte strengt prædestinationske udtryk: „Reprobatus ab aeterno, nec unquam in libro vitae descriptus."*) Muligens vi også

*)' „Forkastet fra evighed af, ja aldrig nogensinde opskrevet i livets bog."74

her kan finde grunden til Calvins bitre udtalelser om Spiera: han så, hvilke farlige konsekvenser denne ulykkelige mand havde trukket af hans lære, hvad også en fanatisk katholik hånlig bemerker. Thi vist er det: dette ene lærestykke vokste for ham efterhånden til sådanne dimensioner, at det overskygged alle andre troslær-domme. „Gud forbarmer sig over, hvem han vil, og forhærder, hvem han vil," citerte han ofte og tilføjede: „ Jeg er mellem de forkastede, de udvalgte falder daglig og rejser sig daglig; men jeg er falden og kan aldrig rejse mig mere." Valgfrihed troede han ikke mere på; han måtte synde, han havde ingen fri vilje inere. Her, just her ligger efter vor mening hemmeligheden ved dette ejendommelige og rystende tilfælde af håbløs fortvilelse. Her ligger det forfærdelige, det alvorlig manende og afskrækkende i dette menneskeliv. Ve hver, som lukker nådens dør for et medmenneske! Ve hver, som i kraft af kold logik opbygger et system, som negter menneskets valgfrihed, som siger, at den, som farer vild, må fare vild, som i de kristnes Gud ser en partisk ånd, der vælger nogle og vrager andre fra evighed af, så nådens almindelighed kun blir skin, og indbydelsen ikke overfor alle og enhver alvorlig ment! Al determinisme, både en calvinsk-kristelig og en moderne hedensk, må visselig på det sterkeste forkastes som i bund og grund stridende såvel mod Guds vis-75

dom og kjærlighed ved menneskets skabelse som mod Hans kjærlighed i Kristus til syndere, til alle, alle uden undtagelse.

Hvem ved, om ikke Spiera lig så mange martyrer, der først fejgt negted sin Herre og Frelser i et svagt øjeblik, men senere rejste sig og fik mod til at bekjende og ikke mere fornegte sin tro og gik frejdig i døden — om ikke Spiera kunde rejst sig som de, hvis ikke denne trøstesløse lære havde knuget ham ned? Så gjorde Hieronymus af Prag, så gjorde Cranmer på bålet. Og professor Comba fortæller en gribende episode af Italiens reformationshistorie, fortæller om en evangelisk kristen, som leved netop på Spieras tid og led vidnedøden få år efter Spieras død i den nærliggende by Ferrara.

Fannio eller Fanino, født. i Faenza, hengir sig til et indtrængende studium af evangeliet. Fuld af tak og glæde taler han herom til venner og kjendinger og falder meget hurtig i kjætterdomstolens garn. Han trues med døden og gribes af stor rædsel. Hustru, børn, venner trænger ind på ham, de besverger ham at søge redning i en øjeblikkelig tilbagekaldelse.

Fannio lar sig overtale, og fængslets døre åbner sig for ham: han er fri.

Men neppe skal han til at nyde friheden, før han føler sig mere lænkebunden, end han var i fængslet, thi samvittighedsnag hjemsøger ham, piner ham, martrer ham med den frygte-76

ligste sjælekval. Hans egen samvittighed er nu hans kjætterdommer, en ikke mindre ubønhørlig dommer end hin og det en retfærdig dommer: han tør ikke kalde denne grusom.

Ak, hvad skal lian gjøre?

„Se," siger han, „som den forlorne søn vil jeg stå op og gå til min fader og sige: „Fader, jeg har syndet mod himlen og mod dig." Og som David: „Min synd står altid for mig, hav barmhjertighed med mig, to mig, gjør, at de ben, som du har sønderknust, kan glæde sig, forny inden i mig en stadig ånd, forkast mig ikke fra dit ansigt og tag ikke din Hellig And fra mig, giv mig frelses glæde, så vil jeg undervise overtræderne om dine veje, og syndere skal omvende sig til dig. Herre, åbne mine læber, og min mund skal forkynde din lov!"

Gud hørte hans bøn, og han indfried sit

løfte.

Eftersom han talte om sin tro åbent til alle, uden sky, blev han fængslet i Bagnaca-vallo og dømt til døden på bålet. Men hans dødsstraf blev ikke straks fuldbyrdet. Han blev stevnet til Ferrara og vidned der om sin tro til alle, som omgav ham. Hustru og børn for-liyed sine farlige anfald; men denne gang svarte Fannio med fasthed: „Herren vil ikke, at jeg skal fornegte Ham for min families skyld." Til den, som bragte ham det budskab, at han skulde77

dø, svarte han: „Jeg lider med glæde døden for Kristi skyld." Og han gav sig til at opbygge sine fæller ved en

udmalen af det salige i en slig død. Da en spurgte ham, til hvem han tænkte at betro sine børn, og om han ikke følte medlidenhed med dem og med sin dybt nedbøjede ægtefælle, svarte han: „Jeg overlader dem til den bedste af alles varetægt, vor Herre Jesus Kristus." Til en anden, som vilde vide, hvorfor han havde slig fred, medens Kristus havde lidt alle en dødskamps kvaler, sa han: „Kristus led i haven og på korset helvedes pine, som vi var fordømt til. Men efterat han har borttaget vore synder, kan jeg bare hengi mig til glæde, forvisset om, at mit legemes død vil være indgangen til et evigt liv."

Tilsidst førte de ham til den store åbne plads i Ferrara. En hånd rakte ham krucifikset; men han afslog det med disse dejlige ord: „Jeg ber eder om ikke at forstyrre mig ved at fremstille for mig en Kristus af træ, på samme tid som jeg har ham levende i mit hjerte."

Han knælte ned, befalte sin sjæl til Herren og bad til Ham andægtig og brændende for dem, som omgav ham. Derpå la han selv touget til rette, hvormed han skulde kvæles, og få øjeblikke efter døde han med Jesu navn på læberne*)

*) Comba. Fr. Spiera. pag. 84—85.XII.

"Vi har fulgt Francesco Spiera på hans tunge vandring til og fra Venezia, vi har været med mellem de mange tilskuere og tilhørere, som var samlet ved det sygeleje, hvor smerterne ikke var legemlige, kampen ikke et skrøbeligt legemes strid med den ubønhørlige død, nej lidelserne og kampen en fredløs sjæls kvaler og kamp med sjælefienden, vi har seet fromme, bibelsterke og skarpsindige mænds forgjæves forsøg på at bringe den ulykkelige evangeliets trøst og fred — vi forlod ham deroppe i hans stille, døde barndomsby mellem fjeldene, de høje gamle mure har stængt mellem ham og os: dér indenfor disse mure har han udstridt, derfra er han gået ind til det store ubekjendte land, og vi står og stirrer og stirrer, står og spør grublende: hvorhen? Intet svar. Vi tør ej dømme.

Her mindes vi levende Herrens ord i Luk. 13,24: „Men der sagde en til ham: Herre! mon de er få, som blir salige?

Da sagde han til dem: Stræber alvorligen at indgå gjennem den snevre port; thi mange,79

siger jeg eder, skal søge at komme ind og skal ikke kunne."

Om nogensinde manes vi nemlig til alvor ved dette sygeleje: her kan vi få en forestilling om, hvad samvittighedsnag vil si, når intet adspreder tankerne, intet arbejde, ingen glæde, når sjælen står afklædt for sin Gud og dommer og ser tilbage over sit liv som et eneste stort billede, fotografisk nøjagtigt fastholdt i mindet.

Vi kom til det resultat, at han ikke kan siges at have begået den synd, for hvilken Johannes ikke vil bede, synden mod den Hellig And. Og dog: hvor var ikke hans sjælstilstand fortvilet! Hvor var den ikke håbløs! Men fra hans historie — den er ikke rig på spændende eller vekslende begivenheder og dog hvor indholdsrig! — lyder til os varslet: Leg ikke med livet, spøg ikke med samvittigheden, den lar sig ikke ustraffet krænke, Gud lar sig ikke spotte!

Kristendommen vil leves, den må tilegnes i ånd og sandhed, stille må ordet vokse sin vekst derinde i hjertet, forinden du er vidnefærdig. Gjennem kamp er klenodiet at vinde; rust dig i de gode dage til at tage imod kampen, når den kommer!

Nutildags risikerer en Kristi discipel i almindelighed ikke bål og brand, nej ikke engang ære og gods. Og dog kan han bli stillet for valget: at bekjende sin Herre og Mester under80

spot og hån, med krænkelse og tilsidesættelse eller at fornegte Ham og vinde menneskers venskab og timelig ære eller lykke. Det gjælder da at lyde samvittighedens bud og sin Frelsers manende røst, når han siger: „Hvo, som skammer sig ved mig og mine ord i denne utro og syndefulde slegt, ham skal og Menneskesønnen skamme sig ved, når Han kommer i sin Faders herlighed med de hellige engle" (Mark. 8, 38.) Men er det nutildags sjeldent, at en Kristi discipel lider borgerligt tab for sin tros skyld, kanske det kommer af, at troens lampe ikke brænder med så klar og sterk flamme som før, at saltet har mistet sin kraft. De gode dage har vei ikke været uden sin fristende

og slappende indvirkning på os kristne, kanske den falske toleranses ånd også har smittet os, så vort liv og vort vidnesbyrd stundom ligner deres, som sa: enhver blir salig ved sin tro! Sandelig, da forestår der os tunge tider, de må komme, så sandt Gud ikke kan spare sine børn for tugtens ris, når det trænges. Da gjælder det, om vor tro har liv nok til, lutret og styrket, at holde stand i trængselens stund, så vi kan følge martyrerne efter, både de fælles-kristelige i oldkirkens dage og de evangeliske i reformationstiden og ikke som den ulykkelige fra Cittadella vakle og falde i fristelsens stund og fejgt fly fra kampen, fornegtende vor samvittigheds Gud.81

„Troskab, er den ellers egte, Holder sig i Kristi spor, Altid færdig til at fegte Mod den ondes magt og mord.

Troskab, er den ellers egte, Drager sig fra verden led, Vil sig gjerne selv, fornegte, For at nå sit himmel-med."

Måtte da den ulykkelige Spiera mane os til ikke at bygge på vore følelser, ikke på den første kjærligheds stemning, men bygge ene og alene på klippen, som er Kristus, og léve ikke i tryghedens overmod, men forarbejde vor sa-liggjørelse med frygt og bæven og i bon ruste os til at stå fast på kampens dag.\